

Zagreb, veljača 2017.

Poštovane kolegice i kolege,
čast mi je i zadovoljstvo pozvati Vas na obilježavanje

XXXV. DANA HRVATSKIH ODVJETNIKA

koji će se održati u
četvrtak 16. i petak 17. ožujka 2017. godine.

Prigodni program započinje u četvrtak u 19.30 sati koncertom "Broadway u Zagrebu" u kazalištu Komedija, Kaptol 9, Zagreb. Nakon koncerta slijedi prijem u Palači Dverce, Katarinin trg 6, gdje će se za dobro raspoloženje pobrinuti "Kraljevi ulice".

Naš susret nastavlja se u:

petak, 17. ožujka 2017. u 11.00 sati kada započinje

OKRUGLI STOL:

"SVIJET BEZ ODVJETNIKA?!"

u prostorijama Hrvatske odvjetničke komore, Koturaška 53/II

Nakon uvodne riječi Roberta Travaša, predsjednika Hrvatske odvjetničke komore, moderator Mladen Sučević, predsjednik Odvjetničke akademije Hrvatske odvjetničke komore će s panelistima i gostima raspravljati o temi.

Panelisti Okruglog stola su dr.sc. Snježana Bagić, zamjenica predsjednika Ustavnog suda RH; prof.dr.sc. Biljana Kostadinov, profesorica Katedre za Ustavno pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu; Mladen Klasić, dopredsjednik Hrvatske odvjetničke komore i Tonči Ravlić, odvjetnik u Zagrebu.

Naše druženje završit ćemo tradicionalnim Odvjetničkim balom uz glazbeni sastav "Forum" u hotelu The Westin, Kršnjavoga 1, Zagreb, s početkom u 20.30 sati (svečana odjeća).

Vjerujem da će i ovaj Dan hrvatskih odvjetnika proći u ugodnom druženju te da će Vas radni dio zainteresirati s obzirom na značaj i aktualnost teme o kojoj će se raspravljati. Poziv s konačnim program bit će poslan naknadno.

Veselim se Vašem dolasku te Vas kolegijalno pozdravljam.

Predsjednik
Robert Travaš, v. r.

Uvodnik / Introductory note	
Igor Hrabar, odvjetnik u Zagrebu <i>Igor Hrabar, attorney-at-law practicing in Zagreb</i>	2
Iz Hrvatske odvjetničke komore / From the Croatian Bar Association	
Tradicionalni domjenak za pravosudne dužnosnike u HOK-u <i>CBA throws traditional party for justice system officials</i>	6
Iz Centra za mirenje HOK-a / From CBA's Mediation Centre	
Imenovan novi upravni odbor Centra za mirenje HOK-a, što i kako dalje <i>The newly appointed Board charts the way forward for CBA's Mediation Centre</i>	8
Članci i rasprave / Articles and discussions	
Robert Travaš: Odvjetnici osiguravaju ostvarenje ljudskih prava <i>Attorneys ensure the exercise of human rights</i>	10
Jasna Novak: Pristup branitelju - dostupnost odvjetnika <i>Access to defence counsel – accessibility of lawyers</i>	15
Mladen Klasić: Pristup pravosuđu - besplatna pravna pomoć <i>Access to justice – legal aid</i>	24
Dinko Jakelić: O nekim aspektima materijalnog i procesnog karaktera sudske nagodbe <i>On some substantive and procedural aspects of judicial settlement</i>	29
Igor Materljan: Provedba ovrhe izvan Hrvatske <i>Conducting enforcement proceedings outside Croatia</i>	34
Engleski za odvjetnike / English for Lawyers	
Kolokacije u jeziku prava: Što znači administration of justice? <i>Collocations in the language of law: What does administration of justice mean?</i>	40
Hrvatski za odvjetnike / Croatian for Lawyers	
Kratice i pokrate u jeziku prava <i>Abbreviations and acronyms in the language of law</i>	42
Prisege / Oaths	
Prisege dane 14. prosinca 2016. <i>Oaths taken on 14 Decembre 2016</i>	44
Prisege dane 25. siječnja 2017. <i>Oathes taken on 25 January 2017</i>	46
Prisege dane 15. veljače 2017. <i>Oaths taken on 15 February 2017</i>	48
In Memoriam / Obituaries	
Danica Mokrović-Uhlir	50
Boris Poturić	50
Georgij Dodo Ivković	51
Josip Matković	52
Rastko Barbić	53

Piše:
Igor Hrabar

odvjetnik u Zagrebu

Poštovane kolegice i kolege, uvaženi čitatelji,

odvjetništvo svojim razvojem i osuvremenjivanjem nerijetko pred odvjetnike postavlja nova pitanja. Iznjedriti odgovor na njih često puta i nije lako, zato što se odvjetništvo kao, doduše respektabilna profesija, nerijetko doživljava nedovoljno važnom, ali i zbog toga što se nalazimo na razmeđu staroga i novoga, između nacionalnoga i europskoga. Tendencije promjena odvjetništva su sveprisutne, no više nego ikada predstavljaju izazov za odvjetnike, za promišljanje odvjetništva kroz prizmu zadovoljstva odvjetnika, stranaka i koristi za cjelokupni pravosudni sustav.

Pitanje s kojim se vrlo često susrećemo, ostaje neodgovorenim u raspravama između kolegica i kolega, a moglo bi se formulirati najopćenitije kao pitanje – od čega su uistinu odvjetnici prilikom obavljanja odvjetničke usluge osigurani? *In concreto*, to pitanje sadrži i nekoliko dodatnih pitanja koja odišu priličnim dvojba: koju to štetu osiguranje pokriva, koja se

radnja odvjetnika ne bi mogla okarakterizirati kao gruba nepažnja, zašto se kod osiguranja odvjetničkih društava moraju osigurati i društvo i članovi društva, odnosno i društvo i odvjetnici zaposleni u društvu? Sve to iziskivalo bi temeljitu analizu i jasne zaključke, no s obzirom na ograničenost pisanoga prostora, pokušat ćemo pojasniti samo u osnovnim naznakama. Zakon o odvjetništvu od čijeg je donošenja prošlo više od 20 godina, propisao je osiguranje odvjetnika kao obvezu. Međutim, s vremenom se to pitanje sve više pojavljuje u praksi, a ona ne daje nedvosmislen odgovor. Slučajevi koje odvjetnici rješavaju, nerijetko imaju i znatnu materijalnu težinu, pojavljuju se novi oblici moguće odgovornosti, a Zakon na njih ne daje jasan odgovor.

Smatramo da je jedan od glavnih razloga tomu relativno mali broj slučajeva koji nisu izazvali dovoljno odvjetničke i stručne pažnje. Nema ni jasnih pokazatelja koliko su osiguravajuća društva do sada obradila šteta u mirnom postupku, a koliko u sudskim postupcima. Isto

ODVJETNIK 1-2/2017.

Glasilo-Časopis Hrvatske odvjetničke komore, Zagreb, 1 - 2 2017., god. 89.
Journal of the Croatian Bar Association, Zagreb, 1 - 2 2017, annual file 89

Glavni i odgovorni urednik: Robert Travaš, odvjetnik, Zagreb, Jurkovićeve 24, tel: 466665; fax: 4665666; robert.travas@tip.hr, **Urednik:** mr. sc. Tin Matić, odvjetnik, Zagreb, Vlaška 95, tel: 6170791, fax: 6170792, tin.matic@zg.t-com.hr, **Izvršna i grafička urednica:** Nataša Barac, Zagreb, Koturaška cesta 53, tel: 6165207, fax: 6170 838, e-mail: hok-cba@hok-cba.hr, **Uredništvo:** Mladen Klasić, Maroje Matana, Ingrid Mohorović-Gjanković, Leo Andreis, Marijan Hanžeković, Ranko Pelicarić, Mladen Sučević, Igor Hrabar, mr. Šime Pavlović, Ivica Crnić, Mario Janković, Boris Jukić, dr. sc. Atila Čokolić – odvjetnici, Arno Vičić, odvjetnik u m., Mato Arlović, sudac Ustavnog suda RH, mr. sc. Hrvoje Momčinović, sudac Ustavnog suda u m., Mladen Žuvela, sudac Ustavnog suda u m., mr. sc. Iris Gović Penić, sutkinja Županijskog suda u Zagrebu **Lektor:** Zvonko Šeb, **Tisak:** Kerschoffset d.o.o., Zagreb, **Grafička priprema:** P.L. Studio, Zagreb. **Fotografije:** Grgur Žučko, Nataša Barac.

Uredništvo

Zagreb, Koturaška cesta 53/II
tel: 6165 207; fax: 6170 838
e-mail: hok-cba@hok-cba.hr

Prodaja oglasnog

prostora-marketing

1/1-6.800,00 kn,
1/1 (omot)-7.800,00 kn,
1/2-3.800,00 kn

Izdavač

Hrvatska odvjetnička komora, Zagreb
Koturaška cesta 53/II
tel: 6165-200; fax: 6170-686
www.hok-cba.hr

IBAN HR66 2360000-1101268409 **Godišnja pretplata za tuzemstvo** 200,00 kn, **za inozemstvo** 40 eura,

pojedinačni broj za tuzemstvo 40,00 kn, za inozemstvo 8 eura.

Copyright © Hrvatska odvjetnička komora 2008.

Niti jedan dio ove publikacije ne smije se objaviti bez posebnog odobrenja izdavača.

Svi potpisani tekstovi odražavaju stavove i mišljenja isključivo njihovih autora, a ne Hrvatske odvjetničke komore, urednika i Uredništva Časopisa-glasila "Odvjetnik". Uredništvo zadržava pravo objave primljenih materijala u časopisu i/ili na web stranici HOK-a. Materijali objavljeni na web stranici ne honoriraju se.

tako, nepoznat je egzaktan broj, ali je zasigurno vrlo mali, pravomoćnih presuda koje bi dale smjerokaz sudske prakse kojom je naumila kročiti.

Valja biti svjestan da, s druge strane, odvjetnička djelatnost premda neovisna i samostalna služba koja osigurava pružanje pravne pomoći fizičkim i pravnim osobama u ostvarenju i zaštiti njihovih prava i pravnih interesa, postaje sve rizičnija za odvjetnike, i na poseban je način kauzalno povezana s rezultatima te iste djelatnosti. Naime, u današnje vrijeme kada se zakoni svakodnevno mijenjaju, a odluke europskih sudova postaju sastavni dio našega pravnog sustava, obavljanje odvjetničke djelatnosti postaje vrlo zahtjevno, nosi mnogo rizika, od odvjetnika iziskuje cjeloživotno obrazovanje, upravo zato da bi se upoznali s promjenama i znali valjano zastupati svoje stranke. Mogućnosti propusta, te na taj način i mogućnost štete učinjene trećim osobama, sve su prisutnije i sve se više aktualizira pitanja obveznog osiguranja odvjetnika iz djelatnosti.

Važnost osiguranja odvjetnika od odgovornosti iz djelatnosti razvidna je, s jedne strane u omogućavanju oštećeniku da sigurno naknadi štetu nastalu propustom odvjetnika, a s druge strane daje i sigurnost odvjetniku da u slučaju pogreške neće doći u nezavidan financijski položaj.

Premda Zakon o odvjetništvu propisuje obvezno osiguranje odvjetnika uz obvezno dostavljanje police osiguranja Hrvatskoj odvjetničkoj komori, u praksi se susrećemo s propustom velikog broja odvjetnika da produlje policu osiguranja na vrijeme, a još je veći broj onih koji tu policu ne dostavljaju Komori radi evidencije.

Valja zaključiti da Komora treba i dalje s pomnjom i ažurno voditi evidenciju o osiguranju odvjetnika, jer će se time ostvariti uspjeh i svima osigurati dobrobit. Nedvojbeno Komora taj zahtjev shvaća ozbiljno, te podupiremo nastojanja da Komora i nadalje inzistira na dostavljanju police osiguranja. Nepoštivanje te obveze trebalo bi sankcionirati pokretanjem odgovarajućih disciplinskih postupaka. U protivnom, moglo bi se dogoditi da Komora kao strukovna udruga bude odgovorna za propuste kolega te da joj ugled bude trajno i ozbiljno ugrožen.

Pravno pitanje dosega osiguranja, odnosno pitanje od čega su odvjetnici osigurani, neizostavno je vezano uz procjenu "grube nepažnje". Ako je iz osiguranja isključena namjera i gruba nepažnja, a s obzirom na činjenicu da se svaka radnja odvjetnika može podvesti pod "grubu nepažnju", smatramo da bi se pojam grube nepažnje morao svesti na pažnju "prosječnoga čovjeka". Na taj bi način osiguranje koje plaćamo pokrivalo veliki broj propusta koji mogu nastati u obavljanju odvjetničke djelatnosti.

Daljnje je pitanje iz kojeg se razloga u slučaju osiguranja odvjetničkih društava moraju osigurati i društvo i odvjetnici zaposleni u društvu? Nedvojbeno takva praksa proizlazi iz loše stilizacije Zakona. Logično bi bilo da se osigurava društvo, a da veličina premije ovisi o broju odvjetnika zaposlenika društva.

Nepreciznost Zakona vidljiva je iz dvojbe je li društvo samo ugovaratelj osiguranja ili je društvo i osiguranik. Što će se dogoditi u slučaju da se u postupku pojavljuje više odvjetnika zaposlenika društva koji učestalo ponavljaju propust koji je u konačnici stranci prouzročio štetu? Naplaćuje li se u tom slučaju osiguravajuće društvo koje je isplatilo štetu regresno od društva ili od odvjetnika, ili od odvjetnika i društva zajedno?

U vezi s tom tematikom, Zakon o odvjetništvu nije riješio ni niz drugih, važnih pitanja koja se odnose na ostale oblike štete, koji bi mogli nastati u obavljanju odvjetničke djelatnosti, kao npr. gubitak spisa ili originalne dokumentacije.

Ta i mnoga slična pitanja koja se u praksi javljaju, pri budućoj izradi novoga Zakona o odvjetništvu iziskuju bolja i jasnija rješenja.

Sasvim je izvjesno da je obvezno osiguranje odvjetnika u interesu svih odvjetnika, ali i njihovih stranaka. Određene promjene potrebne su i u poimanju i prosudbi osiguravajućih društava koja moraju prihvatiti činjenicu da osiguranje odvjetnika nije samo pravo na naplatu premije, već i obveza da nastalu štetu isplate bez učestalog postavljanja regresnog zahtjeva prema odvjetnicima. Premija osiguranja je skupa, pa bi tim više odvjetnici morali imati sigurnost da će u slučaju nastanka štetni događaj biti pokriven policom odnosno zaključenim ugovorom o osiguranju.

Na kraju, možemo ustvrditi da mnoštvo pitanja ukazuje i na mnoštvo nejasnoća, nepreciznosti i opasnih situacija kojima su odvjetnici, odvjetnička društva i naše stranke danomice izloženi, a koja zahtijevaju stručan i na pravu zasnovan odgovor ne bi li odvjetništvo kao djelatnost funkcioniralo bolje i sigurnije, ne ostavljajući nimalo mjesta sumnjama i nedoumicama. Izrada novog Zakona o odvjetništvu bit će izazov ponajprije za odvjetnike, no i prilika da taj propis osuvremenimo, da izbjegnemo nejasnoće, ispravimo nepreciznosti te minimaliziramo potencijalnih broj opasnih situacija.

Zagreb, 18. siječnja 2017.
Broj: 7548/2014
MS/JS

Gospođa
Sanja Mišević, državna tajnica
Ministarstvo pravosuđa RH
Ulica grada Vukovara 49
10000 Zagreb

Klasa: 011-01/16-01/92
Urbr.: 514-04-02-01-16-04

helena.madzar@pravosudje.hr

Hrvatska
odvjetnička
komora

Croatian
Bar
Association

Predmet: Prijedlog za izmjene i dopune Zakona o upravnim sporovima

Poštovana gospođo Mišević,

vezano uz Vaš dopis od 6. prosinca 2016., Klasa: 011-01/16-01/92, Ur.broj: 514-04-02-01-16-04, da povodom Odluke i rješenja Ustavnog suda Republike Hrvatske Broj:U-I-2753/2012. i dr. objavljenim u "Narodnim novinama" broj 94/16 Hrvatska odvjetnička komora dostavi prijedloge izmjena i dopuna Zakona o upravnim sporovima, u nastavku se očitujemo kako slijedi:

Hrvatska odvjetnička komora predlaže izmjenu i dopunu čl. 20. st. 3. Zakona o upravnim sporovima (nadalje: ZID ZUS-a) na način da se čl. 20. st. 3. (NN 152/14) izmijeni i da glasi:

(3) "Za tuženika radnje u sporu može poduzimati službena osoba javnopravnog tijela koja je donijela ili propustila donijeti odluku, postupila ili propustila postupiti, odnosno službena osoba javnopravnog tijela čija je odluka potvrđena osporavanom odlukom te druga osoba određena propisima o unutarnjem ustrojstvu javnopravnog tijela **odnosno punomoćnik temeljem punomoći izdane u skladu s propisima o unutarnjem ustrojstvu javnopravnog tijela.** Za poduzimanje radnji u sporu čelnik javnopravnog tijela može ovlastiti drugu službenu osobu tog tijela **odnosno punomoćnika temeljem punomoći izdane u skladu s propisima o unutarnjem ustrojstvu javnopravnog tijela.** Tijela državne uprave i druga državna tijela po punomoći čelnika može zastupati i državno odvjetništvo."

Obzirom da je odredba čl. 79. Zakona o upravnim sporovima citiranom Odlukom Ustavnog suda Republike Hrvatske ukinuta, Hrvatska odvjetnička komora u odnosu na troškove postupka predlaže da se donese odredba o troškovima postupka koja glasi:

"Članak 79.

(1) Troškove spora čine izdaci učinjeni u tijeku ili u povodu spora. Troškovi spora obuhvaćaju i nagradu za rad odvjetnika i drugih osoba koje imaju pravo na zakonom propisanu naknadu.

(2) Svaka stranka prethodno sama podmiruje troškove koje je prouzročila svojim radnjama, osim ako zakonom nije drukčije propisano. Troškovi proizašli iz poduzimanja radnji po službenoj dužnosti suda predujmaju se iz sredstava suda.

(3) Stranka koja izgubi spor u cijelosti snosi sve troškove spora, ako zakonom nije drukčije propisano. Ako stranka djelomično uspije u sporu, sud može, s obzirom na postignuti uspjeh, odrediti da svaka stranka snosi svoje troškove ili da se troškovi raspodijele razmjerno uspjehu u sporu.

(4) Stranka koja je povukla tužbu, žalbu ili drugi prijedlog koji je prouzročio troškove drugim strankama snosi troškove i tim strankama.

(5) Pri odlučivanju koji će se troškovi stranci nadoknaditi sud će uzeti u obzir samo troškove koji su bili potrebni radi vođenja spora.

(6) Na pitanja o troškovima postupka koja nisu uređena ovim Zakonom na odgovarajući način se primjenjuju odredbe kojima je ovo područje uređeno u parničnom postupku."

Predložena izmjena se sastoji u tome da bi se vratio tekst čl. 79. ZUS-a koji je postojao prije izmjene koja je učinjena čl. 17. ZID ZUS-a/12 i na koji tekst bi se dodao novi st. 6. Na taj način bi se osigurala konzistencija odedbi o troškovima unutar upravnog spora, a sukladno pravilima parničnog postupka koji ima najrazrađenija pravila i praksu o troškovima postupka, a tekst zakona se ne bi opteretio dodatnim tekstom. Slično rješenje postoji u čl. 20. st 6. i čl. 21. st. 2. ZUS-a kojima je predviđena supsidirjarna primjena pravila parničnog postupka.

S poštovanjem,

PREDSJEDNIK

Robert Travaš
Robert Travaš

Povr.

Tradicionalni domjenak za pravosudne dužnosnike u HOK-u

Piše:

Nataša Barac

.....
izvršna urednica
Odvjetnika

Hrvatska odvjetnička komora i ove je godine sredinom mjeseca siječnja organizirala tradicionalno druženje s visokim dužnosnicima iz pravosudnog, javnog i političkog života Republike Hrvatske. Kao i uvijek do sada, to je bila još jedna dobra prigoda za razmjenu iskustava te razgovore o uvijek aktualnim temama od zajedničkog interesa.

Predsjednik Hrvatske odvjetničke komore Robert Travaš pozdravio je nazočne i zaželio im puno uspjeha na svim poljima u 2017. godini. U svom pozdravnom govoru istaknuo je, uz ostalo, da je cilj svih dionika

pravosuđa napredak sveukupnog pravosudnog i demokratskog sustava. U stremljenju tom zajedničkom cilju odvjetnici imaju istaknuto mjesto i sve aktivnosti koje pridonose ostvarenju napretka provode izuzetno predano i odgovorno.

Pozivu na druženje i ove su se godine odazvali, kao i uvijek do sada, mnogobrojni visoki dužnosnici pravosudnog i javnog života Hrvatske, a prigodnom skupu nazočili su i članovi Izvršnog odbora te Upravnog odbora Komore, kao i predstavnici drugih tijela Komore i odvjetničkih zborova.

Imenovan novi Upravni odbor Centra za mirenje HOK-a - što i kako dalje

Piše:

Boris Jukić

odvjetnik u Zagrebu

Upravni odbor Hrvatske odvjetničke komore na svojoj je sjednici održanoj 1. listopada 2016. godine donio odluku o imenovanju novoga upravnoga odbora Centra za mirenje Hrvatske odvjetničke komore (Centar) koji čine Sanja Tafra, predsjednica, Nataša Tatarić i Boris Jukić, članovi.

Prilika je to za podsjećanje na dosadašnji rad Centra za mirenje te za skrenuti pozornost odvjetnika na prednosti mirenja (medijacije) u sklopu Centra.

Centar je 2009. godine osnovan, prije svega, zaslugom i upornošću kolege Branimira Tuškana koji je vizionarski uočio važnost mirenja/medijacije ne samo kao načina rješavanja sporova nego i kao poslovnu priliku za odvjetnike te spremnost Komore da prati suvremene trendove i ide u korak s vremenom. Osnivanjem Centra, Komora je napravila važan civilizacijski iskorak i omogućila svojim članovima da u sklopu Komore pomognu svojim strankama. U tom smislu, valja ponovno skrenuti pozornost na to da odvjetništvo kakvim ga danas poznajemo doživljava, i doživjet će, velike i dramatične promjene, poglavito (ali ne samo) zato što sporo i neefikasno vođenje (pogotovo višegodišnje) sporova pred sudovima jednostavno ne može izdržati zahtjeve vremena.

Na to je ukazao i CCBE (*Council of Bars and Law Societies of Europe*), mirenje/medijacija uvršteno u različite direktive EU-a (npr. 52/2008), a i naša je Vlada 2012. godi-

ne donijela Odluku o mjerama za poticanje alternativnoga i izvansudskoga rješavanja sporova u građanskopravnim predmetima u kojima je jedna od stranaka u sporu Republika Hrvatska, kao i 6. srpnja 2016. Odluku o poticanju izvansudskog rješavanja građanskih i trgovačkih sporova u kojima je stranka Republika Hrvatska, odnosno pravna osoba kojoj je Republika Hrvatska jedini osnivač ili član, odnosno imatelj udjela u pretežitom dijelu.

Do sada je Centar, uz ostalog, poduzimao različite aktivnosti u informiranju odvjetnika i vježbenika o mirenju, organizirajući i stručne skupove o mirenju, te suradnji s drugim centrima i institucijama, prijedlozima za izmjene propisa i dr. Isto tako, pred Centrom se odvijaju mirenja/medijacije (u posljednje vrijeme sve više i u kaznenim predmetima povodom privatnih tužbi).

Na popisu Centra trenutačno su 124 odvjetnika i odvjetnica te 9 vježbenika i vježbenica.

Međutim, unatoč već gotovo sedmogodišnjem postojanju Centra i njegovim mnogobrojnim aktivnostima, stječe se dojam da znatnom broju kolegica i kolega nije poznato djelovanje Centra, posebice im je nedovoljno poznat način na koji im Centar može pomoći u pružanju pomoći strankama. Mirenje/medijacija je brz i efikasan postupak u kojem se u razmjerno vrlo kratkom vremenu može postići rješenje problema ili spora. U tom smislu brža je i efikasnija na-

plata i odvjetničkih troškova, pogotovo zato što stranke koje se sporazumiju u mirenju/medijaciji beziznimno provode ono što su se dogovorile, pa tako plaćaju i naknadu odvjetnicima.

Razumije se, odvjetnici imaju prema Tarifi (Tbr. 7, točka 7) pravo naplatiti zastupanje u medijaciji. K tome, pokretanjem mirenja/medijacije za stranku, sve da se i ne postigne sporazum/nagodba, ne može nastati nikakva šteta. Naprotiv, uspostavljanjem komunikacije između stranaka samo se povećavaju izgledi da postignu obostrano prihvatljiv dogovor. Zato će odvjetnik/ca kojemu je prvenstveno stalo do interesa vlastite stranke, pogotovo u stari(ji)m predmetima, uvijek nastojati potaknuti dogovorno/sporazumno rješenje.

Novi Upravni odbor Centra nastaviti će promicati/diseminirati ideju mirenja/medijacije ponajprije među članovima Komore. Pritom će nastojati povećati svjesnost od-

vjetnika i odvjetnica o tome da je u njihovom interesu, kao i u interesu njihovih stranaka, da sporove rješavaju brzo, učinkovito te na obostrano prihvatljiv način, što omogućuje i promptnu provedbu svega što se u medijaciji dogovori.

U tom smislu, u suradnji s Odvjetničkom akademijom HOK-a, Centar namjerava potaknuti edukaciju odvjetnika o mirenju/medijaciji, a naročito o ulozi odvjetnika u postupku mirenja/medijacije. Organiziranjem stručnih skupova Centar će se, kao i do sada, aktivno uključiti u sva aktualna zbivanja pridonoseći na taj način ugledu i važnosti Komore u stručnoj i inoj javnosti. Razumije se, svoju punu svrhu Centar će ostvariti samo kroz što je moguće širu suradnju s odvjetnicama i odvjetnicima, pa i ovaj tekst treba shvatiti kao poziv da, naročito putem naše internetske stranice, prate rad Centra i obrate mu se kada im je god potrebna pomoć.

Kako pokrenuti postupak mirenja/medijacije?

Postupak se pokreće podnošenjem prijedloga za mirenje, obrazac kojega se nalazi na internetskoj stranici Centra za mirenje.

Primljeni prijedlog Centar će dostaviti drugoj strani na očitovanje na za to predviđenom obrascu.

Može li se prijedlog za pokretanje mirenja/medijacije poslati iako s drugom stranom nije dogovoreno mirenje/medijacija?

Najčešće se prijedlozi dostavljaju Centru baš u takvim slučajevima. Međutim, moguće je i da izmiritelj/medijator kojega predlagatelj u prijedlogu predloži izmiriteljem/medijatorom kontaktira drugu stranu i ukaže joj na prednosti takvog načina rješavanja spora. S drugom stranom, na zahtjev/molbu predlagatelja porazgovarat će i osoba koju za to odredi/ovlasti Centar.

Što je s troškovima mirenja/medijacije?

Troškove, u pravilu stranke snose u jednakim dijelovima, osim ako se drugačije ne dogovore.

Za pokretanje postupka plaća se paušalni iznos i to u visini od 250,00 kuna + PDV za fizičke osobe, a 450,00 kuna + PDV za pravne osobe.

Daljnji troškovi postupka ovise o utrošenim satima mirenja na koje same stranke mogu izravno utjecati.

Trošak se izračunava prema utrošenim satima.

U sporazumu o mirenju, koji se sklapa na početku mirenja/medijacije, stranke i izmiritelj/medijator ugovaraju cijenu sata mirenja/medijacije.

Cijena sata ugovara se u skladu s odvjetničkom tarifom Tbr. 34, 37 i 39.

Odvjetnici osiguravaju ostvarenje ljudskih prava

(Govor predsjednika Hrvatske odvjetničke komore Roberta Travaša održan na Europskom danu odvjetnika, obilježenom 9. prosinca 2016. u HOK-u)

Odvjetnice i odvjetnici osiguravaju ostvarenje ljudskih prava građana kada zakaže pravni sustav, kada zakaže država. Međunarodni dan ljudskih prava je 10. prosinca, a 2014. godine upravo je taj dan Vijeće odvjetničkih komora Europe (CCBE) uvelo i odredilo kao Europski dan odvjetnika. CCBE je predstavnik odvjetničke profesije u Europskoj uniji i ima više od milijun članova – odvjetnika iz 32 zemlje članice i 13 pridruženih zemalja članica CCBE-a. Cilj Europskog dana odvjetnika je promoviranje temeljnih vrijednosti odvjetničke profesije i uloge odvjetništva u civilnom društvu, kao i promicanje vladavine prava. Svake godine CCBE predlaže u cijeloj Europi i glavnu temu obilježavanja Europskog dana odvjetnika, a to je ove godine “Pristup pravosuđu”.

U sklopu te teme HOK je ove godine za naš Okrugli stol izabrao dvije teme i to: “Pristup branitelju – dostupnost odvjetnika” o kojoj će temi izvjestiteljica biti Jasna Novak, odvjetnica u Zagrebu i predsjednica grupe za kazneno pravo pri HOK-u. A druga je tema “Besplatna pravna pomoć” – o toj temi izvjestitelj će biti Mladen Klasić, odvjetnik u Križevcima i dopredsjednik HOK-a. Iskreno im zahvaljujem na trudu i sudjelovanju u obilježavanju ovog Europskog dana odvjetnika.

U Republici Hrvatskoj odvjetništvo je ustav-

na kategorija i definirano je u čl. 27. Ustava Republike Hrvatske kao samostalna i neovisna služba koja svakome osigurava pravnu pomoć, u skladu sa zakonom. Ustavna odredba o odvjetništvu nalazi se u dijelu Ustava koji regulira zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, što je sasvim logično, jer odvjetništvo i postoji radi zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda građana.

U ovakvim prigodama uvijek govorim i o položaju odvjetništva u Hrvatskoj, ali i u Europskoj uniji, pa i o nekim smjerovima i potezima administracije ili birokracije Europske unije iz kojih proizlazi ponekad i namjerno nerazumijevanje položaja i uloge odvjetništva u nekim državama EU-a, odnosno nepoštivanje tradicije, tržišta tih zemalja i društvene uloge odvjetništva, sve u cilju nametanja jedinstvenog načina obavljanja odvjetništva koje se nameće od strane velikih članica EU-a radi pogodovanja njihovom načinu obavljanja te službe koja se u nekim državama članicama EU-a komercijalizirala i liberalizirala do nivoa koji nama nije prihvatljiv, ali ne radi same naše službe nego prvenstveno radi zaštite pružanja kvalitetne i stručne usluge našim strankama, personalizirane usluge u odnosu odvjetnika i stranke, a ne putem internetskih platformi kojima treće osobe, koje nisu odvjetnici, kao

posrednici pribavljaju stranke odvjetnicima. Tako se odvjetnička usluga svodi na internetski *shopping* pa će se ta liberalizacija završiti onim poznatim reklamnim privlačenjem klijenata: "Ali to nije sve, osim odvjetničkog savjeta dobit ćete i set noževa, ako odmah nazovete broj...". To nikako nije bit i uloga odvjetničke službe.

Činjenica je da novi načini komuniciranja mogu biti korisni, ali mišljenja smo da u našoj profesiji uvijek treba odvagati koji je interes važniji tj. da li prevladava interes za pukom zaradom portala i odvjetnika ili prevladava interes zaštite povjerljivog odnosa između odvjetnika i stranke, te zaštite osobnih podataka stranke i što je najvažnije kvalitete pružanja pravne pomoći.

Stajalište je Ustavnog suda, da se, citat: "pružanje pravne pomoći putem odvjetništva ne može shvatiti kao gospodarska djelatnost i ne može biti, zbog svoje specifičnosti, podvrgnuto zakonima ponude i potražnje na tržištu. Specifična pravila struke položaj odvjetništva čini bitno drugačijim od položaja gospodarskih djelatnosti na tržištu...", ali naše Ministarstvo gospodarstva, s kojim zbog specifičnosti obavljanja naše odvjetničke službe mi ne bismo trebali imati ama baš ništa, u slijepom provođenju Direktive o uslugama ne slaže se s takvim stavom i ustavnim položajem odvjetništva, pa proizlazi da neki službenici tog ministarstva valjda bolje znaju pravo i Ustav od samog Ustavnog suda.

Dakle, odvjetništvo je služba i specifičan dio pravosuđa, a ne gospodarska djelatnost i iz toga proizlaze osnovne razlike našeg gledišta i nastojanja birokracije EU-a koja ne uvažava specifičnosti naše struke, nego nameće anglo-saksonske modele obavljanja odvjetništva i izjednačuje odvjetništvo s bilo kojom gospodarskom djelatnosti.

Ministarstvo gospodarstva u tom je procesu ponekad samo nekritični poštar koji od nas traži očitovanja i provedbe, a ne štiti naše interese, iako je riječ o hrvatskom ministarstvu koje bi ponajprije trebalo štiti legitimne i argumentirane interese HOK-

a i njegovih članova koji ih uostalom zato i plaćamo kao i svi građani ove zemlje, a ne bespogovorno i nekritički tražiti provođenje prijedloga Europske komisije koji se očito ovdje shvaćaju naredbama nakon kojih EK prijeti kaznama Republici Hrvatskoj ako ih ne provede. Direktiva se ne mora direktno i doslovno prenijeti u pravni sustav države članice već se u pravni sustav mora implementirati glavni cilj Direktive, ali kod toga se moraju poštivati sustav države članice, njena neovisnost i tradicija, kao i specifičnosti i veličina tržišta. Istina, Ministarstvo gospodarstva u svojim očitovanjima i akcijskim planovima samo deklaratorno navodi da se namjeravanim promjenama ne zadire u ustavni položaj odvjetništva, što, naravno, nije točno, jer se na taj način anulira sve ono što odvjetništvo predstavlja u hrvatskom društvu i od specifičnog dijela pravosudnog sustava odvjetništvo postaje gospodarska djelatnost kao što je npr. i trgovina, pa se na sve te djelatnosti primjenjuju ista pravila, a što je iz svih navedenih razloga nedopustivo i nakaradno. Razni akcijski planovi, kako ih sada zovu, ne znače da su akcije predviđene tim planovima ispravne i korisne za hrvatski pravni sustav. Akcije nekako više spadaju u trgovačke centre.

Na svako od postavljenih pitanja od strane Europske komisije, Hrvatska odvjetnička komora detaljno se i argumentirano očitovavala. No, ne mogu se oteti dojmu da ta očitovanja unutar Europske komisije, slučajno ili namjerno, nisu pažljivo pročitana, nego se uporno nameću unificirani stavovi birokracije Europske komisije koja izjednačava tržišnu utakmicu npr. trgovaca i odvjetnika. To je vidljivo iz odgovora Europske komisije u kojima ponovno postavlja ista pitanja na koja je Hrvatska odvjetnička komora već nekoliko puta poslala argumentirane i detaljne odgovore. U tim ponovljenim pitanjima Europske komisije ne traže se dodatna obrazloženja već se zahtjevi Europske komisije uporno ponavljaju bez obrazloženja zašto se ne prihvaćaju argumenti HOK-a, pa i onda

kada se pozivamo na presude Europskog suda.

Mišljenja sam da i svi mi i naša ministarstva ne trebamo opet opravdavati povijesnu izreku i ne smijemo opet biti dobri sluge loših gospodara.

Hrvatski Zakon o odvjetništvu nakon više od 10 godina pregovaranja s EU-om i do ulaska Hrvatske u EU potpuno je usuglašen s direktivama i europskom pravnom stečevinom, jer u suprotnom ne bismo dobili suglasnost na poglavlje 23. i ne bismo postali punopravni član EU-a, ali sad odjednom EK za sve te direktive koje su i tada bile na snazi ima drugačije tumačenje, vjerojatno radi nećijih interesa, i traži se njihova implementacija u naše pravo jer nam se tada, navodno, "progledalo kroz prste". Hrvatskoj se nikada pa ni tada nije progledalo kroz prste, jer smo država koja je prije primitka u punopravno članstvo EU-a prošla najduže i najtemeljitiše pregovore i usklađenja od svih drugih članica EU-a. Mi, naravno, poštujemo svoje zakonske obveze, ali sloboda poslovnog nastana i sloboda pružanja usluga mora se sagledavati uvažavajući osnovne ideje i temelje EU-a, a jedna od njih je i ravnopravnost svih država članica i njenih građana. Ne možemo se oteti dojmu da je u politici EU-a ta ravnopravnost narušena u korist starih i velikih članica Unije, i kad dolazi do temeljnih problema i pitanja ne bih rekao da smo svi ravnopravni (npr. izbjeglička i migrantska kriza najbolje pokazuje kako članice odmah pribjegavaju prvenstveno zaštiti nacionalnih interesa, a ne zajedničkih interesa).

Nitko me ne može uvjeriti da su u nastupu na tržištu odvjetničkih usluga pa i na hrvatskom tržištu odvjetničkih usluga ravnopravni u startnoj poziciji odvjetnik ili odvjetničko društvo iz nekog hrvatskog manjeg ili većeg grada i s druge strane npr. odvjetnička tvrtka iz Londona ili Hamburga koja ima više stotina odvjetnika i javlja se na javni natječaj u Hrvatskoj ili savjetuje kod poslovnih i financijskih transakcija u Hrvatskoj.

Također je teško ili nemoguće da hrvatsko odvjetničko društvo ili neki samostalni od-

vjetnik otvori ured u nekom gradu zapadne Europe i da tamo ravnopravno krene u tržišnu utakmicu s odvjetničkim tvrtkama koje imaju više stotina ili nekoliko tisuća zaposlenih odvjetnika i *know how* koji se o tim uvjetima poslovanja sada nama nameće, a prikupljao se i stvarao barem 50 godina duže nego u Republici Hrvatskoj, a i oni koji su članovi EU-a postali desetak ili više godina prije nas i koji cijelo to vrijeme primjenjuju pravo EU-a u velikoj su prednosti, unatoč tome što doista kroz našu Odvjetničku akademiju stalno organiziramo predavanja i obrazovanje naših kolega o pravu Europske unije.

Uvjeravaju nas da smo ravnopravni u međusobnom pristupu tržištu s npr. engleskim, njemačkim ili francuskim odvjetnicima. Njihova velika tržišta očito vape za uslugama hrvatskih odvjetnika. Mišljenja sam da tu, osim na papiru, nema ravnopravnosti koja bi trebala biti temelj i glavni motiv za članstvo u Europskoj uniji, nego se iz Europske komisije pogoduje velikim i moćnim državama i njihovim interesima pa tako i njihovim pružateljima usluga u koje oni uključuju i odvjetničke usluge. Ravnopravnost, ako i postoji, postoji samo na papiru, ali ne i u realnim mogućnostima i realnom životu.

Primjenom Direktive o uslugama i jedinstvenog europskog tržišta može se npr. dogoditi da osoba koja nema pristup svim sudovima u svojoj matičnoj zemlji (npr. *solicitor* u Velikoj Britaniji) ispunjavanjem uvjeta iz Zakona o odvjetništvu može steći potpuni i neograničen pristup svim sudovima u Hrvatskoj, dakle ono pravo koje nema ni u vlastitoj zemlji. Takvih primjera nelogičnosti i pogodovanja određenim sustavima i načinima obavljanja odvjetništva ima još.

U pravni se sustav Hrvatske, prema savjetima EU-a odnosno Europske komisije, uvode i miješaju elementi anglo-saksonskog prava s kontinentalnim pravom, iz čega ponekad nastaje nejestiva i neprobavljiva musaka.

Toliko o navodnoj ravnopravnosti unutar tržišta odvjetničkih usluga u Europskoj uniji. Nisam euroskeptik, ali sam za ravnoprav-

nost na tržištu EU-a i za žestoku i argumen-tiranu zaštitu nacionalnih interesa kad te ravnopravnosti nema.

Što se, dakle, promijenilo ili se mijenja u od-vjetništvu? Mijenja se i drastično povećava broj odvjetnika u Hrvatskoj, jer nitko drugi (pravosuđe, uprava, gospodarstvo...) ne za-pošljava ili zapošljava u zanemarivom broju novoprodukovane pravnike ili pravnike koji su ostali bez posla. Odvjetništvo ne bi tre-balo biti, a i nikada nije bilo, zadnje utočište ili zadnja mogućnost za preživljavanje. Od-vjetništvo je uvijek bio poziv i životno opre-djeljenje u koje se investirao trud i potpuni angažman, od napornog vježbeništva do sa-mostalnog odvjetništva. Na tom se putu uz samo pravo naučilo i druge važne stvari kao što su kolegijalnost, etičnost i slične relikvije prošlosti. Danas i odvjetništvo postaje žrtva “napretka”, globalizacije, robotizacije, ali i dehumanizacije. Pravna se pamet prodaje ili dijeli putem portala, automatskih odgovora, od strane “napredne” europske birokracije traži se pristup našoj profesiji i davanje li-cence putem internetske prijave bez potrebe prijevoda dokumentacije koja, dakle, može biti na nama teško razumljivim jezicima kao npr. finskom, mađarskom ili kojem drugom jeziku i koja je dokaz je li ta osoba uopće kva-lificirana i ispunjava li uvjete biti odvjetnik odnosno na početku, odvjetnik s nazivom iz svoje matične zemlje koji se upisuje u Imenik stranih odvjetnika HOK-a.

U Hrvatskoj danas ima oko 4700 odvjetni-ka, od toga njih oko 2300 u Zagrebu, a od tih 2300 u Zagrebu njih više od 800 ima blokiran račun, pa je to još jedan od dokaza stanja u odvjetništvu i gospodarstvu države koji definira naše startne pozicije u tržišnom natjecanju. Naš broj raste za oko 350-400 odvjetnika godišnje, jer jedini zapošljavamo mlade pravnike ili one koji su dobili ili dali otkaze.

Između sudaca i odvjetnika sve je manje kolegijalnosti na koju nas obvezuju kodeksi etike i odvjetnika i sudaca. Neki suci nižih sudova ponekad nadređeno i bez razumije-vanja za obavljanje naše službe jednostavno

Nitko me ne može uvjeriti da su u nastupu na tržištu odvjetničkih usluga pa i na hrvatskom tržištu odvjetničkih usluga ravnopravni u startnoj poziciji odvjetnik ili odvjetničko društvo iz nekog hrvatskog manjeg ili većeg grada i s druge strane npr. odvjetnička tvrtka iz Londona ili Hamburga koja ima više stotina odvjetnika i javlja se na javni natječaj u Hrvatskoj ili savjetuje kod poslovnih i financijskih transakcija u Hrvatskoj. Također je teško ili nemoguće da hrvatsko odvjetničko društvo ili neki samostalni odvjetnik otvori ured u nekom gradu zapadne Europe i da tamo ravnopravno krene u tržišnu utakmicu s odvjetničkim tvrtkama koje imaju više stotina ili nekoliko tisuća zaposlenih odvjetnika i *know how* koji se o tim uvjetima poslovanja sada nama nameće, a prikupljao se i stvarao barem 50 godina duže nego u Republici Hrvatskoj, a i oni koji su članovi EU-a postali desetak ili više godina prije nas i koji cijelo to vrijeme primjenjuju pravo EU-a u velikoj su prednosti, unatoč tome što doista kroz našu Odvjetničku akademiju stalno organiziramo predavanja i obrazovanje naših kolega o pravu Europske unije.

“zamole” kolege da napuste sudnicu, pa i uz pomoć sudske straže koja se usudi fizički ukloniti odvjetnika iz sudnice. Istina, i neki naši kolege neprimjereno se i nekolegijalno ponašaju prema sucima. Nikada ne opravdam takvo neprimjereno ponašanje, jer je ono, uostalom, rezultat ne samo nedostatka profesionalnosti nego i nedostatak kućnog odgoja.

Odvjetnik mora obaviti svoj posao na sudu i o tome izvijestiti svoju stranku koja potpuno opravdano to traži i na tome svakodnevno inzistira.

Uzajamna kolegijalnost mora postojati i uvjet je za obavljanje naše službe pa uvijek pozivam i odvjetnike i suce na međusobno razumijevanje i kolegijalnost. Suci imaju slobodan pristup našoj odvjetničkoj profesiji, a u obratnom slučaju odvjetnik mora položiti završni ispit na Državnoj školi za pravosudne dužnosnike. Ovdje radi ravnopravnosti, koju država nije htjela uvesti takvom zakonskom odredbom, razmatramo potrebu uvođenja odvjetničkog ispita koji je i nekada postojao za pristup našoj službi.

Dodatno na te probleme, država se trudi kroz razne odluke ili propise ograničiti pravo na angažiranje odvjetnika radi navodne uštede. S jedne strane u odvjetništvo ide daleko najveći broj novih pravnikâ, HOK i svi mi primamo ih u svoje redove i omogućavamo stalnu stručnu edukaciju, a država stalno smanjuje djelokrug rada odvjetnika.

Hrvatskom društvu dajemo puno, od zapošljavanja, stalne edukacije, besplatnog sudjelovanja u radnim grupama za izradu zakona (u kojima nas pitaju naše stručno mišljenje a onda često politika napravi po svom) pa sve do apsolutno besplatne pravne pomoći određenim kategorijama ugroženih građana. Za uzvrat dobivamo nerazumijevanje, stalne prigovore i napade. Teško je ostvarivati napredak braneći svoje samostalno i potpuno neovisno zanimanje koje nema zaleđe osim nas samih i našeg angažmana. Lako je i uvijek dobrodošlo napadati odvjetnike, jer protuargumente ne daje nitko osim nas samih, a te argumente

mnogi ne žele čuti ni uvažiti. Dakle, treba se nositi sa svim tim europskim i domaćim pritiscima i pokušajima dovođenja odvjetništva na nivo sajmišne prodaje usluga i savjeta.

Svjesni smo promjena i našeg okruženja. Globalizacija i tehnologija ima sve više utjecaja na budućnost odvjetništva kakvim ga znamo i prakticiramo. Zakonodavci u Europskoj uniji ili u zemljama članicama proizvode regulativu koja utječe na neovisnost ili na druge temelje naše profesije.

Mi imamo povijest i sadašnjost kontinentalnog prava u našem pravnom sustavu, ali imam osjećaj da se naša pripadnost tim pravnim korijenima i pravnom sustavu sve više zanemaruje ili gubi u navali ili invaziji anglo-saksonskog prava, pa i kroz odluke i propise tijela EU-a.

Dakle, naš glas se treba čuti kod onih političara koji ne shvaćaju bit odvjetništva, neovisnosti odvjetništva i njegovu važnost za stabilnost pravnog sustava i ostvarenje prava građana.

Nakon svega navedenog moram napomenuti našu dobru suradnju i argumentirane rasprave s Ministarstvom pravosuđa koje je ostalo zdravoga razuma i svjesno je uloge i položaja odvjetničke službe u hrvatskom pravosudnom sustavu, te im na tome zahvaljujem.

Da se ne bi pogrešno shvatilo, doista nemamo nekakav strah od konkurencije, jer niti jedan strani odvjetnik ne može bolje od nas poznavati komplicirane, neusklađene i brojne hrvatske zakone i propise. Također ne tražimo položaj nedodirljivih, nego se doista radi o borbi za očuvanje našeg pravnog sustava i ostvarenje prava građana u tom sustavu, a što je ostvarivo samo s neovisnim odvjetništvom i obavljanjem odvjetničke službe s dignitetom i poštovanjem u društvu, kao što mi poštujemo svakoga tko pošteno i savjesno radi svoj posao.

Toliko o pravdi (a ne pristupu pravosuđu) za našu odvjetničku službu, a sada ćemo čuti naše izvjestitelje o pristupu pravosuđu za naše stranke.

Pristup branitelju – dostupnost odvjetnika

(Izlaganje odvjetnice Jasne Novak na obilježavanju Europskog dana odvjetnika 9. prosinca 2016. u Hrvatskoj odvjetničkoj komori)

Pravom na izbor i pomoć branitelja ostvaruje se postulat “jednakosti oružja” i drugi elementi načela “pravičnog suđenja” iz članka 29. stavak 1. i 2. Ustava Republike Hrvatske i članka 6. stavak 1. i 3. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Domaća sudska praksa branitelja definira “procesnim pomoćnikom okrivljenika” koji svojim pravnim znanjem i procesnom vještinom pomaže okrivljeniku u pronalaženju i utvrđivanju činjenica u njegovu korist.

Zakon o kaznenom postupku regulira situacije u kojima je zbog karakteristika i težine kaznenih djela obrana obavezna, regulira situaciju angažiranja branitelja po službenoj dužnosti odnosno tzv. obranu siromašnih okrivljenika.

U ovom se izlaganju zbog toga neću koncentrirati na poznata vam zakonodavna rješenja već na rješenja koja prema Direktivi broj 2013/48/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2013. godine moraju biti implementirana u naše kazneno-procesno zakonodavstvo. Rješenja iz navedene Direktive trebala su biti implementirana do 27. studenog 2016. godine, ali to do sada nije učinjeno, a prema dnevnom redu ovog zasjedanja Sabora prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku nije uvršten na isti. U skladu s člancima 1. i 2. Protokola broj 21 i Protokola broj 22, Ujedinjeno Kraljevstvo, Irska i Danska nisu sudjelovale u donošenju Direktive te njome nisu obvezane niti podliježu njezinoj primjeni.

Navedena Direktiva bavi se i regulira pravo na pristup odvjetniku u kaznenom postupku

i u postupku na temelju Europskog uhitbenog naloga te o pravu na obavješćivanje treće osobe u slučaju oduzimanja slobode i na komunikaciju s trećim osobama i konzularnim tijelima.

Kao temelj donošenja Direktive definira se u istoj članak 47. Povelje o temeljnim pravima Europske unije, članak 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i članak 14. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, koji utvrđuju pravo na pošteno suđenje. Ujedno članak 48. stavak 2. Povelje jamči poštivanje prava obrane.

Cilj Direktive je postići što veće načelo uzajamnog priznavanja presuda i drugih odluka pravosudnih tijela, kao temelj pravosudne suradnje u građanskim i kaznenim stvarima u Uniji, jer bi već uzajamno priznavanje i nužno usklađivanje zakonodavstva olakšalo suradnju međunarodnim tijelima te sudsku zaštitu pojedinačnih prava.

Direktiva postavlja zajednička minimalna pravila posebice u svezi s pravom na pristup odvjetnika u kaznenom postupku te s pravom na obavješćivanje treće osobe u slučaju oduzimanja slobode i pravom na komunikacijom s trećim osobama i konzularnim tijelima nakon oduzimanja slobode.

Dana 30. studenog 2009. godine Vijeće je donijelo Rezoluciju za smjernice za jačanje postupovnih prava osumnjičenih ili optuženih osoba u kaznenom postupku, a te smjernice pozivaju se na donošenje mjera vezanih u pravo na prevođenje i tumačenje, pravo na obavijest o pravima i razlozima optužbe, pravo na pravne savjete i pravnu pomoć, pravo

Piše:

Jasna Novak

odvjetnica u Zagrebu

na komunikaciju s rodbinom, poslodavcima i konzularnim tijelima te posebno zaštitu za osumnjičenika ili optužene osobe koje su ugrožene.

U Stockholmskom programu, donesenom 11. prosinca 2009. godine, Europsko vijeće pozdravilo je smjernice i uključilo ih u Stockholmski program – otvorena i sigurna Europa koja služi svojim građanima i štiti ih. Direktivom se utvrđuju minimalna pravila koja se tiču prava na pristup odvjetnika u kaznenim postupcima te se ih bazira kako na prije navedenim aktima posebice i na člancima 3., 5., 6. i 8. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda kako ih tumači Europski sud za ljudska prava koji je u svojoj sudskoj praksi redovito postavio standarde prava na pristup odvjetniku. Ta sudska praksa, uz ostalo, predviđa da pravičnost postupka zahtjeva da osumnjičenik ili optužena osoba budu u mogućnosti primiti izbor usluga koje se posebno tiču pravne pomoći. U tom pogledu odvjetnici osumnjičenika ili optužene osobe trebali bi biti u mogućnosti osigurati, bez ograničenja, temeljne aspekte obrane.

Prema Direktivi osumnjičenik ili optužene osobe trebale bi odmah primiti informaciju o pravu na pristup odvjetniku te bi osumnjičenici ili optužene osobe koje su uhićene ili pritvorene morali odmah primiti pisanu obavijest o pravima koja sadrži, uz ostalo, i informaciju o pravima na pristup odvjetniku. Pojam odvjetnika, prema Direktivi odnosi se na bilo koju osobu koja je u skladu s nacionalnim pravom, stručna i ovlaštena za pružanje pravnih savjeta i pomoći osumnjičenicima ili optuženim osobama.

U Direktivi je prisutna i distinkcija između uvjetno rečeno “relativno lakših kažnjivih djela” i “kažnjivih djela, a vezano uz mogućnost pristupa branitelju. Naime, Direktiva sadrži preporuku da u situaciji kada se radi o relativno lakšim kažnjivim djelima, koja su učestala, u situaciji u kojoj je drugo tijelo osim suda nadležno za postupanje te nadležno za izricanje drugih sankcija osim oduzimanja slobode, primjerice prometnih

prekršaja, nije neophodno da nadležna tijela osiguravaju sva prava okrivljeniku iz Direktive, jer bi takav zahtjev bio nerazborit. Međutim i u tim situacijama Direktiva inzistira na primjeni postulata sadržanih u njoj te uvjetuje da u takvim situacijama postoji pravo žalbe ili mogućnost da se slučaj na drugačiji način uputi sudu nadležnom za kaznene stvari, a u kojoj bi se situaciji Direktiva trebala primjenjivati na postupke pred sudom, nakon takve žalbe ili upućivanja. Direktiva u pogledu prava na pošteno suđenje, uključujući i pravnu pomoć odvjetnika, izričito navodi da opisana iznimka ne bi trebala utjecati na obaveze država članica koje obuhvaća Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Posebice u odnosu na pravo na pristup odvjetniku ističe se da osumnjičene ili optužene osobe moraju imati pravo na pristup odvjetniku bez nepotrebnog odlaganja, a u svakom bi slučaju prema Direktivi, osumnjičenicima ili optuženim osobama trebalo omogućiti pristup odvjetniku tijekom kaznenog postupka pred sudom ako se nisu odrekli tog prava. Dakle, prema Direktivi, u slučaju uhićenja neke osobe takva bi osoba bez nepotrebnog odlaganja trebala biti obaviještena o pravu na odvjetnika, s time što, prema Direktivi, ispitivanje kao pojam ne uključuje preliminarno ispitivanje policije ili drugog tijela koje je poduzeto u svrhu identifikacije osobe, provjere posjedovanja oružja ili druga slična sigurnosna pitanja, utvrđivanja potrebe za pokretanjem istrage, primjerice, tijekom prometne kontrole ili tijekom redovitih nasumičnih provjera ako osumnjičenik ili optužena osoba još nije identificirana.

Direktiva daje i preporuku za situacije koje su se kao problematične pojavile i u našoj praksi, a to su situacije ako osoba koja nije osumnjičenik ili optužena osoba, primjerice, poput svjedoka postane osumnjičnikom ili optuženom osobom.

Ta bi osoba trebala biti zaštićena od samog optuživanja i imati pravo na šutnju, a kako je to već utvrđeno sudskom praksom Europskog suda za ljudska prava. Direktiva izričito

upućuje na praktičnu situaciju u kojoj takva osoba postane osumnjičenikom ili optuženom osobom tijekom ispitivanja policije ili drugog tijela odgovornog za provedbu Zakona u kontekstu kaznenog postupka.

Ako tijekom takvog ispitivanja osoba koja nije bila osumnjičenik ni optužena osoba postane osumnjičenikom ili optuženom osobom, ispitivanje treba odmah prekinuti. Međutim ispitivanje bi se moglo nastaviti ako je dotična osoba postala svjesna da je osumnjičenik ili optužena osoba i ako je sposobna u potpunosti ostvariti prava predviđena u ovoj Direktivi, dakle i pravo na pristup branitelju. Direktivom se regulira i pravo na privatni sastanak s odvjetnikom koji zastupa osumnjičenu ili optuženu osobu time što se praktično uređenje u pogledu trajanja i učestalosti takvih kontakata prepušta državama članicama uz ogradu da praktično uređenje ne bi smjelo dovoditi u pitanje učinkovito ostvarenje ili temelj prava osumnjičenika ili optuženih osoba na sastanak sa svojim braniteljem. Osumnjičenici ili optužene osobe imaju pravo komunicirati s odvjetnikom koji ih zastupa, a takva se komunikacija može odvijati u bilo kojoj fazi uključujući i fazu prije ostvarivanja prava na sastanak s odvjetnikom.

Države članice trebale bi osigurati svojim zakonodavstvom da osumnjičenici ili optužene osobe imaju pravo da im odvjetnik bude prisutan i da na učinkovit način sudjeluje u ispitivanju od strane policije ili drugog tijela odgovornog za provedbu zakona ili pravosudnog tijela, uključujući i tijekom sudskih saslušanja. Prema Direktivi takvo bi sudjelovanje trebalo biti u skladu sa svim postupcima utvrđenim nacionalnim pravom koji reguliraju sudjelovanje odvjetnika u ispitivanju osumnjičenika ili optužene osobe od strane policije ili drugog tijela odgovornog za provedbu zakona ili pravosudnog tijela, uključujući tijekom sudskih saslušanja, pod uvjetom da ti postupci ne dovode pitanje učinkovito ostvarivanje i temelj dotičnog prava.

Odvjetnik može tijekom ispitivanja osumnjičenika ili optužene osobe od strane policije ili drugog tijela odgovornog za provedbu zako-

Prema Direktivi, državne članice trebale bi težiti da opće informacije učine dostupnima, primjerice, na internetskoj stranici ili putem letka raspoloživog u policijskom postajama, čime bi se osumnjičenicima ili optuženim osobama olakšalo dobivanje odvjetnika. Osumnjičenik ili optužena osoba trebali bi biti u mogućnosti slobodno kontaktirati i konzultirati se s odvjetnikom te primiti njegovu pomoć, a u situacijama oduzimanja slobode države članice bi trebale osigurati učinkovito ostvarivanje prava na pristup odvjetniku, uključujući organizaciju pomoći odvjetnika ako ga dotična osoba nema, osim ako se odrekla tog prava. Istovremeno pak odvjetnicima koji zastupaju osumnjičeničke ili optužene osobe kojima je oduzeta sloboda trebalo bi biti omogućeno da pri nadležnim tijelima postave pitanje glede uvjeta u kojima je toj osobi oduzeta sloboda.

na ili pravosudnog tijela ili na sudskom saslušanju, u skladu s takvim postupcima, uz ostalo, postavljati pitanja, zahtijevati objašnjenje i davati izjave, a što bi sve trebalo zabilježiti u skladu s nacionalnim pravom.

Osumnjičenici ili optužene osobe imaju pravo na prisutnost svojih odvjetnika tijekom istražnih radnji ili radnji prikupljanja dokaza ako su predviđeni nacionalnim pravom i ako se od osumnjičenika ili optuženih osoba zahtjeva ili im je dopušteno da u njima budu prisutne.

Ova odredba Direktive čini se posebno važ-

nom u ostvarivanju prava ne samo na pristup branitelju nego prava pristupa sudu u kontekstu naših odredbi Zakona o kaznenom postupku. Naime, prema dosadašnjoj praksi, kada Državno odvjetništvo provodi istragu, ono o provođenju pojedinih dokaznih radnji ne obavještava ni okrivljenika ni branitelje, te stoga oni nemaju apsolutno nikakvih saznanja o tome koje će dokazne radnje biti provedene niti su pozvani prisustvovati im. U tom smislu vrlo su česti prigovori obrane, te prema mom mišljenju, takvo postupanje tijela koje provode postupak nije u skladu ni s Ustavom ni s odredbama Zakona o kaznenom postupku, posebice s odredbom člana 64. stav 1. točka 9., kojom je izričito određeno da okrivljenik u skladu sa Zakonom ima pravo predlagati dokaze i sudjelovati u dokaznim i drugim postupovnim radnjama, te na raspravi, pri čemu Zakon o kaznenom postupku ne sadržava norme koje bi okrivljeniku zabranjivale pristup i sudjelovanje u provođenju dokaznih radnji.

Vezano uz pristup odvjetnika tijekom provođenja istražnih radnji ili radnji prikupljanja dokaza, Direktiva postavlja i minimum standarda, te navodi da bi takve radnje trebale uključivati barem dokazne radnje prepoznavanja gdje se osumnjičenik ili optužena osoba nalaze među drugim osobama kako bi ih žrtva ili svjedok prepoznali, prilikom suočavanja kada se osumnjičenik ili optužena osoba suočava s jednim ili više svjedoka, ako između njih postoji neslaganje oko bitnih činjenica ili pitanja, nadalje pri rekonstrukciji mjesta zločina u prisutnosti osumnjičenika ili optužene osobe. Praktično uređenje u pogledu prisutnosti odvjetnika tijekom istražnih radnji ili radnji prikupljanja dokaza prepušta se nacionalnim državama, ali se navodi da takvo praktično uređenje ne bi trebalo dovoditi u pitanje učinkovito ostvarenje i temelj tih prava.

Posebice treba imati u vidu izričitu odredbu Direktive u kojoj se navodi da se Direktivom utvrđuju minimalna pravila. Dakle, državama članicama svakako je moguće proširiti određena prava koja su predviđena Direkti-

vom, kako bi pružile veći stupanj zaštite. Ta je preporuka Direktive izuzetno važna, jer su u pravnoj teoriji prisutna mišljenja da se zakonskom regulativom prekomjerno zaštićuju prava osumnjičenih ili optuženih osoba u našem pravnom sustavu.

U situaciji kada je osumnjičenicima ili optuženim osobama oduzeta sloboda, prema Direktivi države članice trebale bi posebno utvrditi uređenje za osiguranje učinkovitog ostvarivanja prava na pristup odvjetniku, uključujući organizaciju pomoći odvjetnika ako ga dotična osoba nema, osim ako se takva osoba odrekla tog prava.

S aspekta Hrvatske odvjetničke komore ta je odredba Direktive, prema mom mišljenju, u cijelosti ispoštivana, te tako primjerice na području Odvjetničkog zbora Zagreb postoji popis branitelja po službenoj dužnosti, popis dežurnih odvjetnika koji se odazivaju pozivima nadležnih tijela radnim danom iza 16 sati, subotom, nedjeljom i neradnim danima i praznicima, popis odvjetnika za mladež, popis odvjetnika opunomoćenika za djecu i maloljetne žrtve kaznenih djela, popis savjetnika za žrtve kaznenih djela, popis odvjetnika za besplatnu pravnu pomoć prema Zakonu o besplatnoj pravnoj pomoći, te popis odvjetnika za zastupanje osoba s duševnim smetnjama. Prema Direktivi, države članice trebale bi težiti da opće informacije učine dostupnima, primjerice, na internetskoj stranici ili putem letka raspoloživog u policijskom postajama, čime bi se osumnjičenicima ili optuženim osobama olakšalo dobivanje odvjetnika. Osumnjičenik ili optužena osoba trebali bi biti u mogućnosti slobodno kontaktirati i konzultirati se s odvjetnikom te primiti njegovu pomoć, a u situacijama oduzimanja slobode države članice bi, prema Direktivi, trebale osigurati učinkovito ostvarivanje prava na pristup odvjetniku, uključujući organizaciju pomoći odvjetnika ako ga dotična osoba nema, osim ako se odrekla tog prava. Istovremeno pak, prema Direktivi, odvjetnicima koji zastupaju osumnjičenike ili optužene osobe kojima je oduzeta sloboda trebalo bi biti omogućeno da pri nadležnim tijelima po-

stave pitanje glede uvjeta u kojima je toj osobi oduzeta sloboda.

Jedina iznimka u kojoj se odstupa privremeno od prava osumnjičenika ili optužene osobe na pristup odvjetniku bez nepotrebnog odlaganja nakon oduzimanja slobode, predviđena je u situacijama zemljopisne udaljenosti osumnjičenika ili optužene osobe primjerice na prekomorskim područjima ili u slučajevima vojnih operacija izvan svog državnog područja, a u tim situacijama dopušteno je odstupiti privremeno od prava osumnjičenika ili optužene osobe na pristup odvjetniku bez nepotrebnog odgađanja nakon oduzimanja slobode. Ali u takvim situacijama Direktiva predviđa da bi države članice trebale organizirati komunikaciju telefonom ili preko video konferencije, osim ako to nije moguće.

Daljnje odstupanje, i to privremeno, od prava na pristup odvjetniku Direktiva predviđa u sitnim slučajevima, kada se želi spriječiti nastup ozbiljnih štetnih posljedica za život, slobodu ili fizički integritet osobe. Međutim, i u takvim situacijama Direktiva osigurava minimum prava osumnjičenih ili optuženih osoba, te traži da kod takvih privremenih odstupanja nadležna tijela mogu ispitati osumnjičenika, ali pod uvjetom da su te osobe obaviještene o svojem pravu na šutnju i da su u mogućnosti to pravo ostvariti, te pod uvjetom da to ispitivanje ne dovodi u pitanje pravo na obranu uključujući i privilegij od samooptuživanja. Direktiva postavlja i daljnju ogradu te navodi da se ispitivanje može provesti samo radi i do mjere potrebne za dobivanje informacija ključnih za sprječavanje ozbiljnih štetnih posljedica za život, slobodu ili fizički integritet osobe. Svaka zloupotreba tog odstupanja u načelu bi mogla nepovratno dovesti u pitanje prava obrane.

Smatra se također da bi državama članicama trebalo dopustiti da odstupe privremeno od prava na pristup odvjetniku u fazi koja prethodi sudskom postupku, ako su trenutačne mjere istražnih tijela nužne za sprječavanje značajne opasnosti za kazneni postupak, a osobito radi sprječavanja uništenja ili izmjene ključnih dokaza ili radi sprječavanja utje-

caja na svjedoke. Tijekom privremenog odstupanja po toj osnovi nadležna tijela mogu ispitati osumnjičenika ili optužene osobe bez prisutnosti odvjetnika, ali pod uvjetom da su osumnjičenici ili optužene osobe obaviještene o svojem pravu na šutnju i da mogu to pravo ostvarivati, te da ispitivanje ne dovodi u pitanje prava obrane, uključujući privilegij od samooptuživanja. Ispitivanje se može provesti isključivo radi i do mjere potrebne za dobivanje informacija ključnih za sprječavanje značajnih opasnosti za kazneni postupak. Svaka zloupotreba tog odstupanja u načelu bi mogla nepovratno dovesti u pitanje prava obrane.

Dakle i u situacijama kada Direktiva predviđa mogućnost privremenih odstupanja od prava na pristup branitelju, zahtijeva se da takva privremena odstupanja budu razmjerna, strogo vremenski ograničena, nadalje da se ne smiju temeljiti isključivo na vrsti ili ozbiljnosti navodnog kaznenog djela, te posebice da ne smiju dovesti u pitanje cjelokupnu pravičnost postupka. Posebice se traži da se moraju stvoriti uvjeti da odluku o privremenom odstupanju može procijeniti sud i to barem tijekom faze suđenja.

Direktivom se predviđa i mogućnost da se osumnjičenici ili optužene osobe odreknu prava zajamčenih Direktivom, dakle i prava na branitelja, ali takvo odricanje je uvjetovano prethodnim davanjem informacije o sadržaju prava na branitelja te mogućim posljedicama odricanja od tog prava. Prilikom pružanja takvih informacija trebalo bi uzeti u obzir posebne okolnosti dotičnih osumnjičenika ili optuženih osoba, uključujući njihovu dob te mentalno i tjelesno stanje. Odricanje od prava i okolnosti u kojima je ono izjavljeno trebalo bi zabilježiti koristeći postupak bilježenja u skladu s pravom dotične države.

Vežano uz taj sadržaj Direktive, Hrvatska odvjetnička komora, a nakon što joj je Ministarstvo pravosuđa dostavilo nacrt Prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku s konačnim prijedlogom Zakona, stavila je na tekst nacrta određene primjedbe, posebice u vezi s odricanjem pra-

va na branitelja. Grupa za kazneno pravo, naime, smatrala je da bi odricanje od prava na branitelja od strane osumnjičenika ili optuženika moralo biti dano u pisanoj formi, pri čemu je moje osobno mišljenje, a s obzirom na tehničku opremljenost tijela koja provode prethodni kazneni postupak odnosno onih koja provode istragu, da bi takvo odricanje od prava na branitelja, a s obzirom na sve posljedice koje ono sa sobom može donijeti, moralo biti snimljeno tehničkim uređajem.

Direktiva predviđa mogućnost da osumnjičenik ili optužena osoba opozovu odricanje od prava, ali u takvoj situaciji ne bi trebalo ponovno provoditi ispitivanje ili bilo koje formalne radnje koje su izvršene tijekom razdoblja u kojem je korišteno odricanje od prava. Direktiva se posebice bavi i davanjem izjava osumnjičenika ili optuženih osoba koje su prikupljene uslijed kršenja njihovih prava na odvjetnika ili u slučajevima kada je odstupanje od prava na odvjetnika bilo odobreno u skladu s Direktivom. Traži se osiguranje poštivanja prava obrane i pravičnosti postupka te poštivanje sudske prakse Europskog suda za ljudska prava koji je utvrdio da će prava obrane u načelu nepovratno biti dovedena pitanje ako se inkriminirajuće izjave koje su dane tijekom policijskog ispitivanja bez pristupa odvjetniku upotrebljavaju za osudu.

Pravom na pristup branitelju i dostupnošću odvjetnika bavio se i Ustavni sud Republike Hrvatske. Vezano uz tu problematiku vrlo je značajna rješidba Ustavnog suda broj U-III-64667/2009 od 1. 3. 2011. godine.

U postupku koji je prethodio ustavnosudskom postupku, podnositelj ustavne tužbe bio je proglašen krivim zbog kaznenog djela ubojstva i kaznenog djela protiv opće sigurnosti te je bio osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od devet (9) godina. U svojoj ustavnoj tužbi podnositelj je naveo da mu je postavljanjem branitelja po službenoj dužnosti, a riječ je o osobi koja je u prethodnoj fazi postupka bila izabrani branitelj te kojoj je predlagatelj otkazao punomoć za zastupanje, navodeći razloge otkazivanja punomoći povrijeđeno pravo na obranu i pravično suđenje. Također podnosi-

telj ustavne tužbe smatrao je da mu je povrijeđeno pravo na obranu i pravično suđenje zato što je novoizabranom branitelju na sjednici žalbenog vijeća Vrhovnog suda Republike Hrvatske bilo onemogućeno aktivno sudjelovanje. Radilo se, naime, o tome da je podnositelj prije održavanja sjednice Žalbenog suda potpisao punomoć za zastupanje izabranom branitelju, koji je na sjednicu pristupio prije nego što je počela sjednica Vijeća, te se predstavio i legitimirao potpisanom punomoći, ali predsjednica Vijeća dopustila mu je samo prisustvovanje na sjednici te mu uskratila pravo da daje objašnjenje za stavove i žalbe te je također odbila zaprimiti punomoć u spis. Sjednici je bio prisutan i branitelj po službenoj dužnosti. Ustavni sud Republike Hrvatske utvrdio je da je podnositelju Ustavne tužbe povrijeđeno ustavno pravo zajamčeno člankom 29., stavak 1. i 2., alineja 4., kao i članak 6., stavak 1. i 3., točka C Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda te je osporene odluke ukinuo i predmet vratio prvostupanj-skom sudu na ponovni postupak.

U označenoj odluci Ustavnog suda Republike Hrvatske navodi se:

“Pravo na slobodni izbor branitelja po okrivljenikovom izboru jedno je od glavnih sastavnica ustavnog prava na obranu, zajamčeno člankom 29. stavkom 2. alineja 4. Ustava kao i člankom 6. stavkom 3. točka C Europske konvencije.

Nepridržavanje utvrđenih procesnih pravila tijekom sudskog postupka (zajamčenih kroz načelo zakonitosti) dovodi u pitanje poštovanje drugih načela kao što su postupovna i jednakost stranaka pred sudom i pravna sigurnost, čime se također ugrožava i vladavina prava kao jedna od osnovnih vrednota pravnog poretka zajamčenog Ustavom.”

Iako pravo osobe na branitelja u predkaznenom postupku nije izričito regulirano Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i sloboda, i tim vrlo važnim pitanjem bavio se Europski sud za ljudska prava te donio nekoliko vrlo značajnih presuda koje predstavljaju pravni standard koji moraju primjenjivati i hrvatski pravosudni organi.

U predmetu *Imdrioscia protiv Švicarske* iz 1993. godine, broj 13972/88, Sud je utvrdio da se odredba o pravu na obranu pa i sva minimalna prava obrane iz članka 6., stavak 3. Konvencije mogu biti relevantna za prethodni postupak te da zbog toga pravo na branitelja nalazi i u njemu svoju primjenu, posebice u policijskim izvidima, zato što su oni odlučni za izgled uspješne obrane u kasnijem kaznenom postupku.

Posebnu važnost tog konvencijskog prava Europski sud za ljudska prava dao je u presudi *Saudis protiv Turske*. Riječ je o odluci Velikog vijeća od 27. studenoga 2008. godine, kojom se Europski sud za ljudska prava koristi u svojim odlukama kao referirajućom presudom.

U tom predmetu odlučeno je da se okrivljeniku mora omogućiti pravo na branitelja već pri prvom policijskom ispitivanju, kako bi njegovo pravo na pravičan kazneni postupak bilo praktično i učinkovito, a ne teorijsko i iluzorno.

Ako bi se iskazi okrivljenika pribavljeni pri policijskom ispitivanju bez branitelja koristili za kasniju osudu, to bi predstavljalo posebnu povredu načela pravičnog postupka. Iz te presude može se zaključiti da uloga branitelja nije samo pružanje pravne pomoći uhićeniku, nije samo pružanje pravne pomoći osobi lišenoj slobode prije i tijekom ispitivanja, nego i jamstvo zakonitog postupanja prema osobi lišenoj slobode, a to načelo je, kako je to ranije navedeno, uključeno u Direktivu.

Europski sud za ljudska prava, u vezi s pravom na pristup branitelju bavio se i slučajevima podnositelja zahtjeva iz Hrvatske.

U predmetu *Dvorski protiv Hrvatske*, u povodu zahtjeva 25703/11, presudom Velikog vijeća Europskog suda za ljudska prava od 20. listopada 2015. godine utvrđena je povreda prava podnositelja zahtjeva na pravično suđenja iz članka 6., stavak 1., i članka 6., stavak 3. (c) Konvencije, zbog nemogućnosti pristupa osumnjičenika branitelju prema vlastitom izboru. U tom predmetu Vijeće Europskog suda za ljudska prava prvotno je utvrdilo da podnositelju zahtjeva u domaćem kaznenom postupku nije bilo povrijeđeno pravo

na obranu, ali je preispitivanjem predmeta u skladu sa zahtjevom podnositelja Veliko vijeće Europskog suda za ljudska prava utvrdilo citirane povrede Konvencije.

Prema navodima podnositelja, koji je bio optužen i osuđen zbog počinjenja triju kaznenih djela teškog ubojstva, kaznenog djela razbojništva te kaznenog djela dovođenja u opasnost života i imovine opasnom radnjom i sredstvom, nakon njegovog dovođenja u policijsku postaju u kojoj je zadržan do formalnog uhićenja 14. ožujka 2007. godine, njegova majka pozvala je odvjetnika te je zatražila da zastupa podnositelja zahtjeva. Izabrani odvjetnik došao je u policijsku postaju, ali policijski službenici odbili su mu dopustiti da vidi podnositelja zahtjeva. Izabrani odvjetnik ostao je u policijskoj postaji do podneva te je želio podnijeti kaznenu prijavu protiv nepoznate osobe zbog kaznenog djela zlouporabe ovlasti i nezakonitog iznuđivanja priznanja, no policijski su službenici odbili zaprimiti njegovu prijavu zato što nije imao punomoć i izgurali su ga iz policijske postaje.

Izabrani branitelj odmah je obavijestio zamjenike Županijskog državnog odvjetnika o incidentu, a oni su sačinili službenu zabilješku u svojem spisu predmeta. Također je odmah obaviješten i Županijski sud. Istog dana otac podnositelja zahtjeva potpisao je punomoć kojom je ovlastio izabranog branitelja da zastupa njegovog sina. Odvjetnički vježbenik tada je pokušao punomoć uručiti policiji, međutim punomoć nije zaprimljena i rečeno mu je da ode. Istog dana izabrani branitelj pokušao je ponovo kontaktirati podnositelja zahtjeva u policijskoj postaji, međutim uskraćen mu je pristup k njemu. Izabrani je branitelj nakon toga prijavio prethodno opisani događaj načelniku policijske postaje koji je sačinio zabilješku o njihovom razgovoru. Podnositelj zahtjeva ni u jednom trenutku nije bio obaviješten da je izabrani branitelj angažiran te da je došao u policijsku postaju. Prema podnositeljevima navodima on je više puta tražio od policijskih službenika da se pozove izabrani branitelj no rečeno mu je da su ga pokušali kontaktirati ali nisu dobili nikakav odgovor.

Prema navodima podnositelja zahtjeva, policija mu nije dala popis odvjetnika iz kojeg bi on odabrao svojeg branitelja, nego je pozvala drugog odvjetnika i dala mu samo 25 minuta da razgovara s podnositeljem zahtjeva, što je uzimajući u obzir složenost i ozbiljnost optužbi bilo premalo vremena. Taj drugi odvjetnik zahtijevao je da policija počne ispitivanje što je ranije moguće s obzirom na kasno doba dana. Već sljedećeg dana branitelj podnositelja zahtjeva izabran po njegovom ocu, podnio je istražnom sucu zahtjev za izuzeće Županijskog državnog odvjetnika i njegovih zamjenika, koji je prosljeđen Županijskom državnom odvjetniku. Tog dana otvorena je i istraga protiv podnositelja zahtjeva te je ujedno odbačen zahtjev za izuzeće Županijskog državnog odvjetnika i njegovih zamjenika.

Dana 12. srpnja 2007. godine protiv podnositelja zahtjeva podignuta je optužnica protiv koje je od strane odvjetnice-braniteljice po službenoj dužnosti uložena prigovor u kojem je bilo obrazloženo da je podnositelj zahtjeva svoju izjavu na policiji dao pod utjecajem alkohola i droga, ali nije imao nikakve primjedbe u pogledu svog branitelja tijekom policijskog ispitivanja.

Tijekom rasprave u kojoj je podnositelj zahtjeva neuspješno pokušavao osporiti priznanje koje je dao pred policijom, ujedno predlažući da se branitelj koji je bio izabran od njegova oca ispita kao svjedok, a koji prijedlog mu je odbijen, Županijsku sud proglasio je krivim podnositelja zahtjeva za kazneno djelo razbojništva, za tri kaznena djela teškog ubojstva te za kazneno djelo dovođenja u opasnost života i imovine, te je primjenom odredaba o stjecaju kaznenih djela osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 40 godina.

Na tu presudu podnositelj zahtjeva uložio je žalbu Vrhovnom sudu Republike Hrvatske, navodeći u njoj, uz ostalo, da je osuda bila temeljena na njegovom priznanju policiji koje nije bilo dano u prisutnosti odvjetnika prema vlastitom izboru, nego u prisutnosti odvjetnika kojeg mu je dodijelila policija.

Protiv drugostupanjske presude Vrhovnog suda Republike Hrvatske podnositelj zahtjeva

va također je uložio žalbu koja je odbijena kao neosnovana. U toj presudi Sud je istaknuo da je zapisnik o iskazu podnositelja zahtjeva upućivao na to da je on samostalno odabrao branitelja da ga zastupa tijekom policijskog ispitivanja i da mu je taj branitelja dao odgovarajući pravni savjet.

Podnositelj zahtjeva podnio je ustavnu tužbu Ustavnom sudu Republike Hrvatske koju je Sud odbio potvrđujući obrazloženje Vrhovnog suda Republike Hrvatske te navodeći da je postupak u cjelini bio pošten i da u predmetu nema dokaza u prilog tome da je s podnositeljem zahtjeva tijekom policijskog postupanja loše postupano.

Kao što je navedeno, prvotno je vijeće Europskog suda za ljudska prava utvrdilo da podnositelju zahtjeva u domaćem kaznenom postupku nije bilo povrijeđeno pravo na obranu ali je Veliko Vijeće Europskog suda za ljudska prava u svojoj presudi u kojoj je utvrdilo povredu prava obrane iz članka 6., stavak 3., točka C, navelo i istaknulo presudnu važnost pravne pomoći odvjetnika, te istaknulo da okrivljenik mora imati učinkovitu pravnu pomoć odvjetnika od početnih faza postupka i to iz razloga što nacionalni zakoni mogu pridodati posljedice pristupu okrivljenika u početnim fazama policijskog ispitivanja koje su odlučujuće za uspjeh obrane u svim naknadnim kaznenim postupcima. Sud je također naveo da se okrivljenik često nađe u posebno ranjivom položaju upravo u toj najranijoj fazi postupka i u većini slučajeva to se jedino može na odgovarajući način kompenzirati pravnom pomoći odvjetnika čiji je zadatak, uz ostalo, pomoći osigurati da se poštuje pravo okrivljenika da ne inkriminira sam sebe.

Zbog toga Sud smatra važnim da od početnih faza postupka osoba optužena za počinjenje kaznenog djela koja se ne želi sama braniti mora imati mogućnost pravne pomoći prema vlastitom izboru, što proističe iz same formulacije članka 6., stavka 3., točka C, koji jamči "da svatko optužen za kazneno djelo ima najmanje sljedeća prava: ...da se brani... uz branitelja po vlastitom izboru...". Ovaj dio

presude Dvorski protiv Hrvatske, kao što je to i uobičajeno u presudama Velikog vijeća, sadrži opća načela pozivanjem na raniju praksu Europskog suda.

U daljnjem dijelu presude, a s obzirom na to da je zadatak ocijeniti je li u svijetlu postupka kao cjeline na prava obrane izvršen "nepovoljan utjecaj" u mjeri kojom bi se potkopala njegovu sveukupnu poštenost, Sud je ocjenjivao sveukupnu poštenost kaznenog postupka te je ocjenjivao pitanja je li podnositelja zahtjeva zastupao odvjetnik odabran na temelju njegovog vlastitog informativnog odabira; jesu li postojali važni i dostatni razlozi u interesu pravde da se ograniči pristup podnositelja zahtjeva do odvjetnika izabranog od strane njegovog oca; je li se podnositelj zahtjeva odrekao svog prava da ga zastupa odvjetnik prema njegovom vlastitom odabiru i je li ugrožena pravednost postupka kao cjeline.

Europski sud za ljudska prava naveo je da su promatrano kumulativno upravo s obzirom na istaknute okolnosti bila nepovratno ugrožena prava podnositelja zahtjeva na obranu te da postupak nije bio pošten kao cjelina, a svoj stav argumentirao je činjenicama da policija nije obavijestila podnositelja zahtjeva ni o dostupnosti odvjetnika kojeg je izabrao njegov otac da ga savjetuje, ni o okolnosti da je taj odvjetnik bio prisutan u policijskoj postaji; nadalje da je podnositelj zahtjeva tijekom policijskog ispitivanja priznao počinjenje kaznenih djela za koje je optužen i da je to njegovo priznanje bilo prihvaćeno kao dokaz na suđenju te da nacionalni sudovi nisu ispravno obradili to pitanje kao i da nisu poduzeli odgovarajuće korektivne mjere kojima bi osigurali poštenost. U skladu s tim, Sud je utvrdio da je u okolnostima ovog predmeta došlo do istaknute povrede članka 6., stavak 1. i 3. (c) Konvencije.

U presudi Mađer protiv Hrvatske Vijeće Europskog suda za ljudska prava presudilo je da je došlo do povrede članka 6., stavak 1. i 3. Konvencije, zbog toga što podnositelju zahtjeva tijekom policijskog ispitivanja nije bila osigurana pravna pomoć.

Međutim ta presuda važna je, a prema mom

mišljenju, može služiti i kao smjernica odvjetnicima u pružanju pravne pomoći osumnjičenim ili uhićenim osobama.

Naime, podnositelj zahtjeva u svojoj aplikaciji isticao je prigovor nedostatka odgovarajuće pravne pomoći tijekom suđenja navodeći da ga je njegov branitelj, imenovan po službenoj dužnosti, tijekom trajanja postupka posjetio samo jedanput, te da je nekoliko puta prigovorio kvaliteti usluga svog branitelja imenovanog po službenoj dužnosti i zatražio da on bude zamijenjen, ali je taj zahtjev odbijen.

Razmatrajući sve radnje koje je poduzeo branitelj po službenoj dužnosti, Sud je došao do zaključka da unatoč nedostatku komunikacije podnositelj zahtjeva nije pretrpio stvarne negativne posljedice uslijed postupanja svog branitelja po službenoj dužnosti, jer je on prisustvovao svim ročištima pred raspravnim sudom i aktivno u njima sudjelovao dajući relevantne prijedloge i postavljajući pitanja svjedocima i jer je isti predložio i zatražio da se iz spisa predmeta izuzme policijsko izvješće koje sadrži priznanje podnositelja zahtjeva, kao i da je branitelj po službenoj dužnosti izjavio žalbu protiv odluke kojom je taj zahtjev odbijen. Nadalje, izjavio je žalbu protiv prvostupanjske presude.

U općim načelima u toj presudi Sud primjećuje da se odvjetnik, čak i kada je imenovan po službenoj dužnosti, ne može smatrati tijelom države te da, s obzirom na neovisnost odvjetničke profesije od državne, vođenje predmeta u biti je pitanje između okrivljenika i njegovog branitelja, bez obzira na to je li imenovan na temelju pravne pomoći ili je privatno plaćen. Hoće li se pravno zastupanje ovdje smatrati praktičkim i djelotvornim ovisit će o okolnostima predmeta uzevši postupak u cjelini.

Zaključno, pravo na pristup branitelju ovisi u velikoj mjeri o zakonskoj regulativi za koju u ovom trenutku nije poznato kakva će biti, ali istovremeno znači i vrlo aktivnu ulogu branitelja u zastupanju i to u svim fazama kaznenog postupka, pa i pred istražnim u zastupanju interesa klijenta ali i primjeni načela Europske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Pristup pravosuđu – besplatna pravna pomoć

(Izlaganje odvjetnika Mladena Klasića na obilježavanju Europskog dana odvjetnika 9. prosinca 2016. u Hrvatskoj odvjetničkoj komori)

Piše:

Mladen Klasić

.....
odvjetnik u Križevcima,
dopredsjednik HOK-a

I. Uvodne napomene

U svakodnevnom govoru političara, pisanju medija i općenito u javnom govoru i elektroničkim medijima, “pravna država”, vjerojatno je, uz sintagmu “neka pravna država odradi svoje”, najeksploatiraniji pojam. No, unatoč i upravo suprotno toj sveprisutnosti pojma “pravne države” malo je ljudi koji doista razumiju i imaju pravilno shvaćanje tog pojma.

Pojam pravne države neodvojiv je od pojma vladavine prava i djelotvornog i jednostavnog pristupa pravosuđu. Upravo polazeći od činjenice da je pravo na pristup pravosuđu te drugim tijelima pravosudnog sustava i uprave jedno od temeljnih ljudskih prava, jasno jest da ono svakako, uz niz ostalih čimbenika, određuje osnovne pretpostavke i uvjete za potpuno i efikasno ostvarenje vladavine prava.

U tom kontekstu jasno jest da je besplatna i efikasno organizirana pravna pomoć jedna od temeljnih pretpostavki efikasnog pristupa pravosuđu za sve, kao i pretpostavka potpunoj funkciji pravne države, ali svakako i objektivno mjerilo i ogledalo dosegnutih standarda i stvarne volje i namjera.

U nastavku teksta neću se baviti svim aspektima besplatne pravne pomoći u Republici Hrvatskoj, nego mi je osnovna namjera iznijeti stavove i zapažanja odvjetnika o samom sustavu besplatne pravne pomoći prema Zakonu o besplatnoj pravnoj pomoći, te problema koji se s tim u vezi pojavljuju, uz naročiti naglasak na tome da su odvjetnici i neovisna odvjetnička služba nezaobilazni čimbenik na putu ostvarenja efikasne pravne države, vladavine prava i efikasnog sustava besplatne

pravne pomoći bez kojih se takav cilj ne može ostvariti.

Iako se na prvi pogled može činiti da otvaranje i analiza pitanja besplatne pravne pomoći, kao i same uloge i aktivnosti odvjetnika i odvjetničke službe u tom segmentu, nije nešto što zavređuje neku naročitu pozornost, jer aktualni društveni trenutak sasvim izvjesno postavlja niz naoko mnogo važnijih pitanja, no posve je sigurno da se dugi niz godina, osim svih “važnih i aktualnih društvenih trenutaka i pitanja”, u svojevrsnom medijskom zapečku i izvan interesa većine stručne i svekolike javnosti svakodnevno odvija jedna izuzetno važna djelatnost u kojoj je participacija hrvatskih odvjetnika i Hrvatske odvjetničke komore ustvari temelj na kojemu počiva sekundarna besplatna pravna pomoć u Republici Hrvatskoj.

Ma koliko mi ne voljeli odvjetnike, ma koliko ne željeli pisati o pozitivnim stvarima i pojavama te medijski blokirati vijesti o aktivnosti odvjetnika i odvjetničke službe, neprijeporna je činjenica da bez odvjetnika i odvjetničke službe, onako kako ju je organizirala Hrvatska odvjetnička komora, sekundarne besplatne pravne pomoći jednostavno ne bi bilo. Upravo ta činjenica, koju neupitno potvrđuju egzaktni podaci i brojke, ozbiljno dovodi u pitanje stereotipe o odvjetnicima i odvjetničkoj službi, njihovoj socijalnoj neosjetljivosti, besćutnosti i isključivoj posvećenosti vlastitom probitku.

Kako je pravo na pristup pravosuđu i drugim tijelima pravosudnog sustava i uprave jedno od temeljnih ljudskih prava, jasno jest da to pravo, uz niz ostalih čimbenika, određuje

osnovne pretpostavke i uvjete za potpuno i efikasno ostvarenje načela vladavine prava i funkcija pravne države. Zato i treba korektno cijiniti doprinos odvjetnika i odvjetničke službe u ostvarenju navedenih ciljeva. Nema i ne smije biti nikakve dvojbe o tome da je osiguranje pružanja besplatne pravne pomoći i organiziranje djelotvornog sustava besplatne pravne pomoći temeljna pretpostavka svakom pojedincu za efikasan pristup pravosuđu, a jednako tako i jamstvo pune i efikasne zaštite ljudskih prava i Ustavom zajamčenih prava građana, bez čega pak ne može biti govora o funkcioniranju pravne države. Samo oni koji baš i ne razumiju pojam pravne države, načela vladavine prava i pristupa pravosuđu kao temeljnom ljudskom pravu, mogu odvjetničku službu svrstavati u gospodarsku djelatnost, miješajući se u njen ustroj ignorirajući i kršeći pritom ustavna načela o samostalnosti i neovisnosti odvjetnika i odvjetničke službe.

Vratimo li se unazad, u vrijeme kada u Republici Hrvatskoj nije egzistirao Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći, možemo se prisjetiti vremena kada su besplatnu pravnu pomoć, osim odvjetnika u okviru HOK-a, pružali sudovi kroz tzv. "uredovne dane" za osobe sa "siromaškim pravom". U tom kontekstu valja se prisjetiti činjenice da je upravo Hrvatska odvjetnička komora, želeći popuniti prazninu zbog neadekvatnog stanja pravne države odnosno zbog nepostojanja sustava besplatne pravne pomoći, inicirala da se u Zakonu o odvjetništvu iz 1994. godine, odredbom čl. 21. toga Zakona propiše da Komora osigurava besplatno pružanje pravne pomoći žrtvama Domovinskog rata i socijalno ugroženim osobama u pravnim stvarima u kojima te osobe ostvaruju prava koja su u vezi s njihovim položajem. Nadalje, uz ovu odredbu, kasnije je Sporazumom o suradnji s Pravobraniteljicom za djecu od 2007. godine, besplatna pravna pomoć koju pruža Hrvatska odvjetnička komora proširena i na postupke radi uzdržavanja djece.

Iako su te mjera i rješenja trebale trajati samo do donošenja Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći, HOK je i nakon donošenja tog zakona zaključio da i nadalje postoje praznine

u sustavu te je odlučeno da HOK-ov sustav besplatne pravne pomoći i nadalje nastavi funkcionirati uz moguća preispitivanja pojedinih rješenja u cilju njegovu unaprjeđenja te uspostavu reguliranog rada odvjetnika *pro bono*. Razlog za jest to što osim kroz provedbu Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći i rada u okviru sustava besplatne pravne pomoći HOK-a, odvjetnici i samostalno u određenim predmetima rade *pro bono*, jer je takav rad duboko utkan u tradiciju hrvatskog odvjetništva.

II. Pojam i pravni okviri besplatne pravne pomoći u Republici Hrvatskoj

Pojam besplatne pravne pomoći prof. dr. Jozo Čizmić, redoviti profesor Pravnog fakulteta u Splitu definira ovako:

"Besplatna pravna pomoć način je olakšavanja pristupa sudu i drugim tijelima koja odlučuju o pravima i obvezama hrvatskih državljana i stranaca na način da troškove u cijelosti ili djelomično snosi Republika Hrvatska, uzimajući u obzir njihov materijalni položaj i okolnost da ne bi mogli ostvariti to pravo bez ugrožavanja svojeg uzdržavanja i uzdržavanja članova svojeg kućanstva."

Pravni okvir besplatne pravne pomoći u Republici čini prije svega Ustav Republike Hrvatske, a ona se ostvaruje i na temelju Zakona o kaznenom postupku, Zakona o parničnom postupku, Zakona o odvjetništvu, Zakona o azilu, Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći, Zakona o sudskim pristojbama, Statuta Hrvatske odvjetničke komore, Kodeksa odvjetničke etike te i drugih podzakonskih akata. Temeljno, besplatna pravna pomoć sastoji se od primarne i sekundarne besplatne pravne pomoći. Primarnu, koju čine pravni savjeti i mišljenja, pružaju pravne klinike, udruge i sl., a sekundarnu, koja se sastoji od zastupanja kod sudova, pružaju isključivo hrvatski odvjetnici.

III. Rad hrvatskih odvjetnika na temelju Zakona, Odluke HOK-a i Sporazuma

Prema podacima Ministarstva pravosuđa Republike Hrvatske, odvjetnici su sekundarnu pravnu pomoć u 2013. godini pružili za 5.838

korisnika, u 2014. godini za 4.372 korisnika, a u 2015. godini za 4.480 korisnika. Istovremeno, za ukupne troškove pravne pomoći, ali uključujući u te iznose i vještake i sudske tumače, izdvojena su sljedeća sredstva: 2013. godine 1.092.432,00 kuna, 2014. godine 1.206.678,00 , a 2015. godine 1.379.959,27 kuna.

Osim navedenog, kako je već spomenuto, na temelju članka 21. Zakona o odvjetništvu i Glave III. Kodeksa odvjetničke etike, HOK osigurava **potpuno** besplatnu pravnu pomoć socijalno ugroženim osobama, žrtvama Domovinskog rata u pravima i stvarima u kojima te osobe ostvaruju prava koja su u vezi s njihovim položajem, a besplatna pravna pomoć se osigurava imenovanjem odvjetnika punomoćnikom za zastupanje bez prava na naknadu na teret stranke, a na temelju Sporazuma s Pravobraniteljicom za djecu, od 2007. godine na isti se način osigurava besplatna pravna pomoć djeci u postupcima utvrđivanja očinstva, osporavanja očinstva, utvrđivanja uzdržavanja, povišenja iznosa za uzdržavanje, ovrha radi ostvarenja utvrđenog prava na uzdržavanje kao i u drugim s tim povezanim postupcima usmjerenim na zaštitu prava i interesa djeteta. Ta je pomoć potpuno besplatna, jer za nju niti država, a niti korisnici ne plaćaju ništa.

Svakako je vrlo značajan broj takvih predmeta i broj poduzetih parničnih radnji koje hrvatski odvjetnici na takav način odrade tijekom svake godine.

U proteklom razdoblju prema tzv. "Komorskom sustavu" u 2013. godini primljeno je 996 molbi, u 2014. godine 958 molbi, u 2015. godine 673, te u 2016. do sada 700 molbi. U ranijim je godinama broj predmeta bio i znatno veći, tako da možemo uzeti da prema 10-godišnjem prosjeku imamo oko 1.000 predmeta u jednoj godini. S obzirom na to da svaki predmet u prosjeku obuhvaća po četiri radnje (sastav tužbe ili odgovora na tužbu, po dva ročišta te pravni lijek) dolazimo do brojke od 4.000 pravnih radnji odradenih apsolutno besplatno za koje država kao i sami korisnici nisu utrošili niti jedne jedine lipe. Ako uzmemo da bi prosjek po

jednoj poduzetoj radnji bio najmanje 500,00 kuna (bez PDV-a) tada dolazimo do brojke od 2.000.000,00 kuna koje hrvatsko odvjetništvo daruje korisnicima besplatne pravne pomoći.

Uz navedeno, napominjem da HOK ne raspolaže podacima o broju radnji u ostvarivanju besplatne pravne pomoći koje su odradili hrvatski odvjetnici prema ZKP-u kroz obrane po službenoj dužnosti, a koje se plaćaju u samo 30 % cijene, kao predstavnici pravnih osoba te kroz ostale propise kao skrbnici i sl., no taj broj u promatranom razdoblju također nije malen. Dodamo li tome i besplatnu pravnu pomoć prema ostalim propisima, jasno je da je svaka od uvodno iznijetih ocjena potpuno argumentirana i dokazana recentnim podacima i egzaktnim brojkama.

Takva praksa dio je višegodišnje tradicije hrvatskog odvjetništva u pružanju besplatne pravne pomoći, jer i prije donošenja odredbe čl. 21. Zakona o odvjetništvu iz 1994. godine, hrvatski su odvjetnici, kao konačno i danas, siromašnim strankama pružali besplatnu pravnu pomoć.

IV. Stanje i iskustva drugih zemalja

Prema recentnim podacima, u Ujedinjenom Kraljevstvu godišnje se za besplatnu pravnu pomoć izdvaja nešto više od 2,5 milijarde eura. Kompariramo li broj stanovnika u Ujedinjenom Kraljevstvu i Republici Hrvatskoj, proizlazi da bi Republika Hrvatska morala izdvajati godišnje oko 1,8 milijardi kuna. Portugal, primjerice, s oko 10,5 milijuna stanovnika za besplatnu pravnu pomoć izdvaja godišnje 42 milijuna eura, Estonija, koja ima oko 1,4 milijuna stanovnika, godišnje izdvaja oko 3,9 milijuna eura, Slovačka, s oko 5,4 milijuna stanovnika, izdvaja 1,7 milijuna eura.

Tijela koja odobravaju besplatnu pravnu pomoć u pravilu su sudovi, a s obzirom na to da mnoge zemlje EU-a nemaju poseban zakon o besplatnoj pravnoj pomoći, nego je ta materija regulirana kroz mnoge druge zakone, prvenstveno procesne, ovdje ću se ograničiti na dostupne podatke prema navedenim kriterijima.

1. Što obuhvaća besplatna pravna pomoć – opseg

Austrija – pravni savjet, zastupanje na sudu; **Belgija** – primarna pravna pomoć predstavlja pružanje pravnih informacija odnosno pravnih savjeta vrlo općenitog sadržaja, a sekundarna pravna pomoć pružanje detaljnog pravnog savjeta odnosno pravne pomoći u vezi s formalnim sudskim postupkom i zastupanjem na sudovima ili bez veze s time; **Češka** – pravni savjet, zastupanje na sudovima; **Engleska i Wales** – inicijalni pravni savjet, zastupanje na sudovima; **Francuska** – pravni savjet, zastupanje na sudovima; **Irska** – pravni savjet, zastupanje na sudovima; **Italija** – pravni savjet, zastupanje na sudovima; **Mađarska** – pravni savjet, zastupanje na sudovima; **Nizozemska** – pravni savjet, zastupanje na sudovima; **Njemačka** – pravni savjet, zastupanje na sudovima; **Poljska** – pravni savjet, zastupanje na sudovima; **Slovenija** – pravni savjet, zastupanje na sudovima; **Škotska** – pravni savjet, zastupanje na sudovima; **Španjolska** – pravni savjet, zastupanje na sudovima; **Švedska** – pravni savjet, zastupanje na sudovima.

2. Gdje se traži pravna pomoć – koje tijelo donosi odluku

Austrija – sud pred kojim se postupak vodi ili će se tek voditi postupak; **Belgija** – za primarnu pravnu pomoć posebno tijelo pri Okružnom sudu, za sekundarna pravna pomoć ured za besplatnu pravnu pomoć koji postoji pri svakoj lokalnoj odvjetničkoj komori; **Češka** – sudovi; **Engleska i Wales** – LSC (Legal Services Commission) regionalni ured; **Francuska** – sudovi ili ured za besplatnu pravnu pomoć; **Irska** – Odbor za besplatnu pravnu pomoć; **Italija** – Ministarstvo pravosuđa određuje tijelo pred kojim će se podnositi zahtjev za besplatnu pravnu pomoć; **Mađarska** – sud pred kojim se vodi postupak; **Nizozemska** – Ured za pravnu pomoć; **Njemačka** – sud; **Poljska** – sud; **Slovenija** – sud; **Škotska** – Ured za besplatnu pravnu pomoć; **Španjolska** – Legal Guidance Department ili odvjetnička komora; **Švedska** – sudovi.

Potrebno je napomenuti da u nekim zemljama postoje određene restrikcije u odnosu na

opseg i način pružanja besplatne pravne pomoći, pa je tako npr. u Engleskoj besplatna pravna pomoć u pravom smislu riječi dostupna osobama koje imaju bruto prihode manje od 2.288 funti mjesečno, odnosno da im nakon odbitka svih troškova ostaje 621 funta mjesečnih prihoda.

Za zastupanje pred sudom također bruto mjesečni prihod mora biti manji od 2.288 funti, odnosno ostatak raspoloživog novca manji od 268 funti mjesečno. Ako je raspoloživi ostatak novca između 268 i 707 funti, tražitelju besplatne pravne pomoći bit će predočeno koliki odnosno koji iznos troškova mora snositi sam.

V. Ocjena stanja

Iako je na neki način besplatna pravna pomoć postojala i u pravnom sustavu prije uspostave i priznanja Republike Hrvatske, tek se u Republici Hrvatskoj sustavnije prišlo razvijanju instituta besplatne pravne pomoći. No unatoč svemu do sada učinjenom, ni danas ne možemo biti potpuno zadovoljni sustavom besplatne pravne pomoći.

Donošenjem Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći kojim je uređeno pravo na besplatnu pravnu pomoć, uvjeti i način ostvarivanja besplatne pravne pomoći, postupci u kojima se ostvaruje pravo na besplatnu pravnu pomoć, subjekti ovlašteni za pružanje besplatne pravne pomoći, te nadzor nad primjenom zakona, prema mojoj ocjeni, iskazana je želja države da ispuni svoje međunarodne obveze ponajprije u odnosu na pristupne procese Europske unije i članstvo Republike Hrvatske u Vijeću Europe, tj. na poštivanje odredbe čl. 6. Europske konvencije o ljudskim pravima. Međutim, daljnje pojednostavljenje sustava besplatne pravne pomoći, osiguranje sredstava za provedbu i unaprjeđenje te ostvarenje efikasnog pristupa pravosuđu zasad je izostalo.

Pružanje pravnih savjeta i pomoći u sklopu sustava pravne pomoći od središnje je važnosti za obveze i dužnosti koje države u članstvu Vijeća Europe preuzimaju u vezi s osiguranjem prava svakog čovjeka na pošteno i javno suđenje, na suđenje u razumnom roku, te na suđenje pred neovisnim i nepristranim

sudom. Pružanje pravnih savjeta i pomoći, posebice onima koji nemaju financijskih sredstava za njihovo plaćanje, smatra se temeljnim za osiguravanje jednakog i djelotvornog pristupa pravosuđu.

Zato stanje u sustavu besplatne pravne pomoći u Republici Hrvatskoj zahtijeva daljnju analizu u kontekstu pristupa pravosuđu te reformiranje i dogradnju u sljedećem smislu:

1. Besplatnu pravnu pomoć treba urediti jedinstveno, na jednom mjestu i to jednim konzistentnim zakonom, jer rješavanje pitanja besplatne pravne pomoći s više zakona i propisa nije dobro, otežava ostvarenje prava na pristup pravosuđu, te zbog različitog pristupa u pojedinim zakonima dovodi do nejednake pozicije građana u ostvarenju toga prava.

2. Reformu mreže sudova treba voditi na način da se što više afirmiraju tzv. "sudbeni dani", jer iako je Ministarstvo pravosuđa uvelo taj institut, on se u praksi slabo ili nikako ne primjenjuje. Ako se želi ostvariti kvalitetan pristup pravosuđu, ne može se i ne smije potpuno zanemariti i ignorirati interes stranaka i građana u pojedinim regijama, pri čemu se ne vodi briga o prometnoj (ne)povezanosti, troškovima postupka za stranke i sl.

Vrlo je čest slučaj u praksi, a kao posljedica navedenoga, da je zbog ukidanja pojedinih sudova i sudskih odjela za većinu građana pristup pravosuđu sve tegobniji pa dovodi i do toga da građani zbog tog tegobnog pristupa odustaju i od ostvarenja svojih prava, što je svakako neodrživo i nikako ne dovodi do afirmacije načela pravne države kao i ustavnih načela o građanskim pravima. Pritom nužno dolazi do vrlo velikog povećanja troškova, i građanima ali i državi, jer višestruko rastu troškovi stranaka, svjedoka, vještaka, putovanja sudskih službenika i sudaca, a strankama je pravosuđe sve dalje.

3. Osim koncentriranja rješenja vezanih uz besplatnu pravnu pomoć u jednom propisu, i samo pitanje postupka odobravanja besplatne sekundarne pravne pomoći svakako bi valjalo prepustiti sudovima odnosno javnopravnim tijelima pred kojima se ta

pravna pomoć ostvaruje. Time bi se postigla veća dostupnost strankama, ali i veća efikasnost, a eliminirale moguće pogreške zbog mogućeg propuštanja prekluzivnih rokova. Tako bi za građane postupak bio efikasniji, kraći i znatno jeftiniji, te ne bi bili izloženi višekratnim putovanjima i troškovima u sjedišta županijskih ureda i prikupljanju brojnih dokumenata.

Upravo uvođenje sustava e-građanin i e-uprava, službe koje odobravaju besplatnu pravnu pomoć ne bi trebale od građana tražiti prikupljanje brojnih dokumenata, jer ih mogu pribaviti same, a za što i imaju podlogu u propisima.

4. U jedinstvenom propisu o besplatnoj pravnoj pomoći trebale bi se precizirati odredbe o naknadi troškova u odgovarajućem postotku od Tarife, kao kod službenih obrana po ZKP-u, te o ostvarenju troškova na teret suprotne strane koja je izgubila spor, urediti pitanje poreznog tretmana rada *pro bono* i rada prema rješenjima Komore, pri čemu svakako treba utvrditi stroge uvijete i evidentiranje svake vrste rada *pro bono* radi njegove kontrole i izbjegavanja mogućih zloraba.

5. U svemu navedenom svakako treba voditi računa o principima samostalnosti i neovisnosti odvjetničke službe i obveze države da svakome mora omogućiti učinkovit pristup pravdi i taj pristup pravdi adekvatno financirati.

I na kraju, zaključujem da iz dosadašnjih podataka proizlazi da je u više od 85 posto ukupnog broja predmeta, a 100 posto predmeta sekundarne pravne pomoći prema odredbama Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći ta pravna pomoć pružana od odvjetnika.

Zbog toga bi bilo u najmanju ruku korektno i pristojno ukazati i priznati da je doprinos Hrvatske odvjetničke komore i hrvatskih odvjetnika sustavu besplatne pravne pomoći vrlo velik, jer se taj sustav u Republici Hrvatskoj u pretežnom dijelu održava i funkcionira isključivo na temelju neprijepornog altruizma i socijalne osjetljivosti hrvatskih odvjetnika.

O nekim aspektima materijalnog i procesnog karaktera sudske nagodbe

I. Uvodne napomene

Sudska nagodba ili poravnanje (lat. *transactio iudicialis-res iudicialiter transacta*¹) definira se kao ugovor koji je zaključen u pisanoj formi pred nadležnim sudom, kojim stranke uređuju svoje građanskopravne odnose kojima mogu slobodno raspolagati, a mjerodavni ga sud može dopustiti u parničnom ili izvanparničnom postupku. Ovaj institut uređen je Glavom 22. Zakona o parničnom postupku², i to odredbama čl. 321.-324. ZPP-a, a za te odredbe vezane su u sadržajnom smislu još i odredbe čl. 81., 159., 279., 288., 301., 312. i 354. ZPP-a, a sa sudskom nagodbom izjednačena je i nagodba pred izabranim sudom³.

Suštinski gledano, pravna priroda sudske nagodbe determinirana je uvijek s dva elementa koji ju prožimaju i praktično sačinjavaju, od

kojih je jedan procesnopravnog, a drugi materijalnopravnog karaktera. Tako bi u procesnopravnom smislu sudska nagodba predstavljala parničnu radnju kojom stranke disponiraju predmetom spora, a u materijalnopravnom smislu te radnje neposredno utječu na sudbinu postavljenog tužbenog zahtjeva za pružanje pravne zaštite, pa bi se učinak sudske nagodbe mogao protezati i izvan konkretne parnice⁴.

Valjanost sudske nagodbe, kao mješovitog ugovora koji ima obilježja i građanskopravnog i procesnopravnog karaktera, prosuđuje se i sa stajališta procesnog i sa stajališta građanskog prava.

Općenito pak, nagodbom se smatra sporazumno preinačavanje sadržaja nekog ranijeg obveznopravnog odnosa s ciljem da kontrahenti suglasnom izjavom volje taj sadržaj prilagode novim okolnostima⁵. Utoliko se nagodba sma-

Piše:
Dinko Jakelić

.....
odvjetnik u Koprivnici

1 Latinska riječ *transacti* znači: dogovoriti se, urediti, izravnati spor između dviju stranaka kojim uz međusobne ustupke stranke rješavaju sporni odnos i tako izbjegavaju potrebu pokretanja ili nastavljanja sudskog spora, uz napomenu da je pravna priroda nagodbe bila sporna u cijelom razdoblju klasične primjene rimskog prava, pa i kasnije, te je tek u Justinijanovo doba nagodba bila svrstana u *inominatne kontrakte* – neimenovani ugovor – i zaštićena *s actioa praescriptis verbis* kao svojevrsnom – *formula in factum concepta* – tj. kao tužbom jedne od stranaka koja bi ispunila činidbu iz *inominatnog* kontrakta – (Citirano prema Romac, A.: *Izvori rimskog prava*, Informator, Zagreb, 1972., str. 352. i str.10.)

2 Nar. novine br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14. (dalje u tekstu: ZPP)

3 Naglasak u ovom radu primarno je na **sudskoj nagodbi** kao procesnopravnom sudskom aktu i nekim aspektima materijalnog i procesnog karaktera, gdje se samo sadržajno u mjeri u kojoj je to neophodno ulazi u analizu izvansudske nagodbe kao nagodbe u građanskopravnom smislu kao svojevrsnog ugovora o nagodbi.

4 Triva S. i Dika M.: *Građansko parnično procesno pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2004., str.129., uz napomenu da stajališta pravne teorije o i inače složenoj pravnoj prirodi sudske nagodbe nisu usuglašena, pa dok se tako u procesnopravnoj teoriji s jedne strane zagovara da je sudska nagodba **mješoviti ugovor** građanskopravnog i procesnopravnog karaktera (Poznić, Triva i Jelčić), s druge se strane apostrofira stajalište da primarno treba polaziti od činjenice da je sudska nagodba glede učinka izjednačena s pravomoćnom presudom, te da kao takva predstavlja zapravo **procesnu radnju kao pravozaštitni akt**, što bi predstavljalo tzv. čistu procesnu teoriju pravne prirode sudske nagodbe (Vidjeti Dika M.: *Građansko parnično pravo, sudske odluke i sudska nagodba*, IX knjiga, Narodne novine, Zagreb, 2013., str. 545.).

5 Detaljnije o pojmu sudske nagodbe, pravnim posljedicama sklapanja sudske nagodbe, poboynosti i ništetnosti sudske nagodbe kao razlozima za nevaljanost, vidjeti kod Bulka, Z.: *Pravne posljedice sudske nagodbe*, Časopis *Pravo u gospodarstvu* br. 3/2016., str. 525.-541.

tra specifičnim ugovorom kojim stranke svoje dvojbene i prijeporne tražbine uređuju na način da svaka od njih u nečemu odstupa, vodeći se sviješću o potrebi uzajamnog popuštanja koja se sastoji u odricanju od nekih zahtjeva, prolongiranju rokova ispunjenja, u potpunom ili djelomičnom priznanju zahtjeva druge strane itd., i u tome je pravni karakter nagodbe⁶.

II. Procesnopravni i materijalnopravni učinci sudske nagodbe

Iz uvodno citiranih propisa slijedi zaključak da su parnične stranke ovlaštene pred parničnim sudom tijekom cijelog postupka zaključiti sudsku nagodbu o predmetu spora, i to u prvostupanjskom postupku do njegovog pravomoćnog okončanja, a pred sudom drugog stupnja do donošenja drugostupanjske odluke u povodu žalbe, a ta se nagodba može odnositi na cijeli petit ili samo na jedan njegov dio. Proceduralnim propisom sudu je stavljeno u dužnost da stranke upozori na mogućnost sklapanja sudske nagodbe i da im u tome pomogne.

Odredbom čl. 321. st. 4. ZPP-a navedeno je o kojim zahtjevima stranke ne mogu disponirati kad je riječ o sklapanju sudske nagodbe, pri čemu se zakonska regulativa poziva na primjenu čl. 3. st. 3. ZPP-a⁷.

Ako sud ocijeni da nema osnove strankama dopustiti sklapanje nagodbe, donijet će posebno rješenje s pravom žalbe, a s postupkom će zastati dok rješenje ne stekne svojstvo pravomoćnosti.⁸ S tim u vezi važno je navesti odredbu čl. 323. ZPP-a prema kojoj je sud dužan u tijeku cijelog postupka *ex officio* paziti vodi li se parnica u predmetu u kojemu je već bila sklopljena sudska nagodba⁹, pa ako bi tu činje-

nicu utvrdio, tada bi bio dužan tužbu odbaciti. U tim propisima istaknuti su procesnopravni smisao i značenje sudske nagodbe.

Tijekom parnice uvijek se može istaknuti prigovor presuđene stvari kao *res iudicata*, upravo zbog toga što je procesnopravni učinak nagodbe izjednačen s procesnopravnim učinkom pravomoćne presude, a ako je ona kondemnatorne naravi, dakle ako je njome utvrđena i obveza na neku činidbu, tada ima karakter i ovršnog naslova kao *titulus executionis*¹⁰.

To je suštinsko obilježje sudske nagodbe u formalnopravnom smislu. Međutim, s aspekta materijalnopravne strane, sudska nagodba kvalificira se na drugačiji način.

Odredbe ZPP-a ništa ne sadrže o pravnoj prirodi sudske nagodbe, niti o tome na koji način se nagodba može pobijati.

Dok je u procesnopravnom smislu sudska nagodba po svom učinku izjednačena s pravomoćnom presudom, postoji razlika u pogledu načina pobijanja sudske nagodbe i presude. Tako se prema odredbi čl. 421. ZPP-a pravomoćno završen parnični postupak može ponoviti na prijedlog stranke uz zakonom propisane uvjete, ali se u tim odredbama ne spominje sudska nagoda, te je u procesnopravnom smislu jasno da se sklopljena sudska nagoda ne može pobijati kroz institut ponavljanje postupka.

Međutim, ta svojevrsna divergencija između pravomoćne sudske presude i sudske nagodbe (u procesnopravnom smislu) upućuje na podudarnost nagodbe sklopljene u sudu, s jedne strane i izvansudske nagodbe (kao nagodbe u građanskopravnom smislu) sklopljene između ugovornih stranaka, s druge strane. Naime, njihova pravna struktura zapravo je identična¹¹ i one se mogu pobijati na isti pravno mogući način, mada je s jedne strane sudska nagodba izjednačena s pravomoćnom presu-

6 Opširnije o sudskoj nagodbi s naglaskom na njezin procesnopravni učinak i različitim pravnim shvaćanjima o sudskoj nagodbi *et cet.* vidjeti kod: Vojković, L.: *Procesnopravni učinci sudske nagodbe, Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse*, Godišnjak 7, 2000., str. 393.-403.

7 Čl. 3. st. 3. ZPP-a glasi: "Sud neće uvažiti raspolaganja stranaka koja su u suprotnosti s prisilnim propisima i pravilima javnog morala".

8 Čl. 321. st. 5. ZPP-a.

9 Riječ je o primjeni načela *ne bis in idem – bis de eadem re non sit actio* (lat.: ne dva puta o istoj stvari), koja izreka je prvi puta formulirana u djelu rimskog govornika

Marka Kvintilijana (Vidjeti *Pravni leksikon*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2007., str. 807.)

10 Dika, M.: *op.cit.*, str. 515.

11 Tako se u pravnoj literaturi posebno razmatra građanskopravna ili tzv. izvansudska nagodba, a posebno procesnopravna ili sudska nagodba (O tome više vidjeti kod Pavlović, M.: *Nagodba u građanskom i procesnopravnom smislu – Hrvatska pravna revija, Zagreb, broj 11/2005., str.10.-23.*)

dom suda, a statuirano u pozitivnom kodeksu procesnopравnih propisa (čl. 321.-324. i čl. 353. ZPP-a).

Iz sadržaja tih propisa proizlazi da sudska nagodba nije potpuno izjednačena s presudom suda, mada je evidentna njihova djelomična koincidencija.

Upravo navedene razlike između sudske nagodbe i izvansudski sklopljene nagodbe, koje postoje u procesnopравnom smislu, ne postoje u materijalnopravnom smislu. To je zato što glede pravne prirode nagodbe, i sudska i izvansudska nagodba ipak suštinski imaju karakter dvostrane obvezne pogodbe, te se tako sklopljene nagodbe prosuđuju po pravilima koje vrijede za ugovore, dakle po pravilima obveznog prava.

U izloženom kontekstu treba napomenuti i činjenicu vezanu za dokazivanje postojanja sudske nagodbe, tj. kada se sudska nagodba smatra perfektnom, te je tako odredbom čl. 322. st. 1. ZPP-a propisano da se sudska nagodba smatra zaključenom kada stranke nakon pročitanoг zapisnika o nagodbi potpišu zapisnik, a u prilog olakšavanju dokazivanja da je nagodba sklopljena govori i st. 2. čl. 322. ZPP-a o mogućnosti da stranke zatraže i dobiju primjerak zapisnika s unesenim tekstom nagodbe.

Međutim, kod izvansudski sklopljene nagodbe situacija glede dokazivanja da je takva nagodba sklopljena je drugačija, jer je teret dokaza na onoj stranci koja se na to poziva¹².

Uvodno je istaknuto da se odredba čl. 421. ZPP-a ne može primijeniti na sudsku nagodbu. Međutim, nameće se pitanje bi li razlozi zbog kojih se ponavljanje postupka koji je odlukom suda pravomoćno završen bili osnovani i opravdani kod zahtjeva za ponavljanjem postupka koji je okončan sudskom nagodbom. Institut ponavljanja postupka kao izvanredni pravni lijek ima osnovu prema toč. 1. čl. 421. st. 1.¹³, a taj isti razlog čini i bitnu povredu

odredaba parničnog postupka iz čl. 354. st. 2. toč. 1. ZPP-a, ali ta bitna povreda nastaje samo onda kad bi sudac sudjelovao kod donošenja sudske odluke, jer bi tada po zakonu morao biti izuzet, ali ne zato što je sudjelovao kod sklapanja nagodbe. Tu se dakle, ne ostvaruje razlog za izuzeće navedenog suca, pa i onda ako bi formalno-pravno postojala mogućnost traženja ponavljanja postupka.

Također niti odredba toč. 2. st. 1. čl. 421. ZPP-a¹⁴ ne može biti osnovanim razlogom za ponavljanjem postupka završenog sudskom nagodbom. Naime, s obzirom na to da je strankama na raspolaganju dispozicija sklapanja sudske nagodbe, jasno je da im nije bila uskraćena mogućnost raspravljanja pred sudom.

Prema odredbi toč. 7. st. 1. čl. 421. ZPP-a, ako bi stranka stekla mogućnost upotrijebiti pravomoćnu odluku suda koja je ranije među strankama donesena o istom zahtjevu, to bi također predstavljalo razlog za ponavljanje postupka, upravo zbog načela *ne bis in idem*. Međutim, kod sklapanja sudske nagodbe stranke slobodno disponiraju svojim pravima i tako da svoje odnose urede drugačije nego što su bili uređeni ranije donesenom presudom suda.

Kada je riječ o saznanju stranke za nove činjenice ili stjecanju mogućnosti da se upotrijebe novi dokazi na temelju kojih bi za stranku mogla biti donijeta povoljnija odluka da su te činjenice i dokazi bili upotrijebljeni u prijašnjem postupku, oni bi se glede sudske nagodbe morali odnositi na utvrđenje je li takva nagodba sklopljena pod utjecajem prijetnje, u zabludi ili prijevare. Ovaj razlog može biti osnova za ponavljanje pravomoćno završenog postupka odlukom suda¹⁵, što onda svakako pretpostavlja postojanje neke već ranije donesene odluke

noviti ako je u donošenju odluke sudjelovao sudac koji je po zakonu morao biti izuzet (čl. 71. st. 1. točke 1. do 6.) odnosno, koji je rješenjem suda bio izuzet, ili ako je u donošenju odluke sudjelovala osoba koja nema svojstvo suca².

12 Sasvim je izvjesno da će taj *onus probandi* za stranku koja se na to poziva biti lakši ako je izvansudska nagodba sklopljena u pisanoj formi od one za koju se, primjerice, tvrdi da je rezultat usmenog sporazuma.

13 Odredbe čl. 421. st. 1. toč. 1. i čl. 354. st. 2. toč. 1. glase potpuno istovjetno: "Postupak koji je odlukom suda pravomoćno završen može se na prijedlog stranke po-

14 Prema toj zakonskoj odredbi postupak koji je odlukom suda pravomoćno završen može se na prijedlog stranke ponoviti ako kojoj stranci nezakonitim postupanjem, a osobito propuštanjem dostave, nije bila dana mogućnost da raspravlja pred sudom.

15 čl. 421. st. 1. toč. 10. ZPP-a

suda, ali takve odluke kod sklopljene sudske nagodbe nema, pa stoga taj razlog ne može biti osnova za ponavljanje postupka u smislu citirane zakonske odredbe.

Nadalje, prema odredbi čl. 421. st. 3. ZPP-a postupak pravomoćno završen presudom na temelju priznanja i presudom na temelju odricanja može se ponoviti zato što je izjava o priznanju, odnosno odricanju dana u bitnoj zabludi ili pod utjecajem prisile ili prijevare, a taj isti razlog je osnova za pobijanje presude iz čl. 353. st. 1. toč. 3. (zadnja alineja).

Pozornost i akcent su na pravno-relevantnoj činjenici da se radi o gotovo u svemu identičnim razlozima za pobijanje sudske nagodbe, no dok se prema citiranom zakonskom propisu presude na temelju priznanja i na temelju odricanja mogu pobijati žalbom, to nije moguće kod sudske nagodbe. S druge pak strane postupovne odredbe ZPP-a ne sadrže ništa o tome na koji način se može pobijati sudska nagodba, te ni na koji način nije predviđeno da bi se sudska nagodba mogla pobijati procesnim sredstvima zbog nedostatka procesnih i građanskopravnih pretpostavki za njenu valjanost.

Imajući u vidu materijalnopравни karakter sudske nagodbe, koja je po svojoj suštini specifičan građanskopravni ugovor, pobijanje sudske nagodbe moguće je samo procesnim sredstvima¹⁶ i primjenom pravila građanskog prava¹⁷.

Naime, sudsku nagodbu nije moguće pobijati

16 Odredbom čl. 323. ZPP-a decidirano je propisano da je sud dužan odbaciti tužbu ako utvrdi da se parnica vodi o predmetu o kojemu je već zaključena sudska nagodba. U pravnoj literaturi izraženo je i zanimljivo mišljenje (koje nedvojbeno ima svoj pravni *ratio*) da, ako već za pravomoćnu sudsku presudu vrijedi pravilo da se ne može pobijati tužbom, **to isto pravilo trebalo bi primijeniti i na sudsku nagodbu** kojoj se daje svojstvo pravomoćnosti. To stajalište polazi od dviju bitnih činjenica i to: od pravila o ponavljanju postupka koja predviđaju da se može tražiti ponavljanje samo onog postupka koji je dovršen pravomoćnom odlukom suda i činjenice da svojstvo pravomoćnosti sudske nagodbe sprečava vođenje spora o predmetu o kojemu je već zaključena sudska nagodba (Pavlović, M. op. cit., str. 17.)

17 Zakon o obveznim odnosima, Nar. novine br. 35/05., 41/08., 125/11. i 78/15. dalje u tekstu: ZOO), uz naznaku da se valjanost, odnosno nevaljanost sudske nagodbe ocjenjuje i po odredbama građansko procesnog prava i po materijalnom pravu.

niti redovnim, niti izvanrednim pravnim lijekom, dakle, niti žalbom, niti ponavljanjem postupka, niti revizijom, već se pobijati može tužbom¹⁸ ili utvrđenjem da je sudska nagodba ništetna¹⁹.

III. Zaključak

Sudska nagodba je ugovor, sklopljen pred nadležnim sudom u pisanom obliku, kojom stranke uređuju svoje građanskopravne odnose kojima su ovlaštene slobodno disponirati, a koji je dopušten u parničnom ili izvanparničnom postupku.

S obzirom na to da se radi o mješovitom procesnopravnom i građanskopravnom ugovoru, sudska nagodba se glede valjanosti prosuđuje i sa stajališta procesnog i sa stajališta građanskog prava²⁰.

Posebne karakteristike sudske nagodbe ogledaju se u materijalnopravnom i procesnopravnom učinku, s time da je najbitniji materijalnopravni učinak sudske nagodbe taj da se njezinim sklapanjem otklanjaju sporni ili neizvjesni pravni odnosi kroz sporazumno određivanje novog i/ili izmijenjenog, modificiranog sadržaja tih odnosa, dok je najbitniji procesnopravni učinak u tome što sklapanjem sudske nagodbe prestaje teći dotadašnja parnica, što sudska nagodba može dobiti svojstvo pravomoćnosti i ovršnosti, i što se njome sprječava mogućnost vođenja nove parnice.

Pritom treba istaknuti da se sudska nagodba ne sklapa samo zbog okončanja parničnog postupka, jer ona po svom sadržaju nije vezana isključivo samo za uređenje onih pravnih odnosa zbog kojih se parnica vodi, već se njome mogu uređivati svi pravni odnosi glede kojih je sklapanje sudske nagodbe dopušteno.

U procesnopravnom smislu sudska je nagodba po svom učinku izjednačena s pravomoćnom presudom, ali postoji razlika u pogledu načina pobijanja sudske nagodbe i presude.

Tako se prema odredbi čl. 421. ZPP-a pra-

18 Poboynost ugovora propisana je odredbama čl. 330. do 335. ZOO-a

19 Ništetnost ugovora propisana je odredbama čl. 322. do 329. ZOO-a

20 Odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske Rev-2351/92. od 19. 11. 1992., Izbor odluka VS RH 1994. str. 293.

vomoćno završen parnični postupak može ponoviti na prijedlog stranke uz zakonom propisane uvjete, ali se u tim odredbama ne spominje sudska nagodba, te je u procesno-pravnom smislu jasno da se sklopljena sudska nagodba ne može pobijati niti redovnim niti izvanrednim pravnim sredstvima, već samo procesnim sredstvima, dakle tužbom, imajući pri tome u vidu materijalnopравни karakter sudske nagodbe koja je po svojoj suštini specifičan građanskopravni ugovor i procesnopravna radnja stranaka.

Popis literature

Knjige:

1. Dika M.: *Građansko parnično pravo, sudske odluke i sudska nagodba*, IX. knjiga, Narodne novine, Zagreb, 2013.
2. Triva S. i Dika M.: *Građansko parnično procesno pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2004.
3. *Pravni leksikon*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2007., str. 807.

4. Romac, A.: *Rječnik rimskog prava*, II. izdanje, Informator, Zagreb, 1983.

Časopisi:

1. Bulka, Z.: *Pravne posljedice sudske nagodbe – Pravo u gospodarstvu*, br. 3/2016.
2. Pavlović, M.: *Nagodba u građanskom i procesnopravnom smislu – Hrvatska pravna revija*, Zagreb, broj 11/2005., str. 10.-23.)
3. Vojković, L.: *Procesnopravni učinci sudske nagodbe – Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse*, Godišnjak 7., 2000.

Pravni izvori:

1. Zakon o parničnom postupku (Nar. novine br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14. (u tekstu: ZPP))
2. Zakon o obveznim odnosima (Nar. novine br. 35/05., 41/08., 125/11. i 78/15.)
3. Sudska praksa

INSOLV-INFO®

TEHNOLOGIJA IUS-INFO

INSOLV-INFO prati promjene Vaših poslovnih subjekata!

INSOLV-INFO je najpouzdaniji sustav **automatiziranog praćenja** koji prikuplja objave sa svih izvora (**e-oglasne ploče, Narodnih novina, Fina-e, sudskog registra**), provjerava i uspoređuje s Vašom listom klijenata te Vas **dnevno obavještava** o promjenama:

INSOLVENCijski POSTUPAKA

SUDSKOG REGISTRA

INFORMACIJA O BANKOVNIM RAČUNIMA

Samo kod nas podatke prikuplja i obrađuje stručni tim pravника sa vrhunskom IT podrškom kako bi Vam se dostavile potpune i pouzdane informacije.

IUS SOFTWARE d. o. o.

Tuškanova 37, 10 000 Zagreb

T. 01 5999 918 F. 01 5999 919 E. info@insolvinfo.hr

www.insolvinfo.hr

Provedba ovrhe izvan Hrvatske

Je li hrvatski sustav javnobilježničke službe dobro uklopljen u europski sustav pravosudne suradnje?*

Piše:
mr. sc.
Igor Materljan

Uvod

Prva dva hrvatska predmeta koja su dogurala do faze u kojoj se može očekivati meritorna odluka Suda Europske unije odnose se na ovršni postupak. U oba slučaja raspravlja se o nadležnosti i ovlastima javnog bilježnika, kako su uređene u hrvatskom pravnom sustavu.

Prvi predmet¹ odnosi se na tumačenje Uredbe (EZ) br. 805/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 21. travnja 2004. o uvođenju europskog naloga za izvršenje za nesporne tražbine², dok se drugi³ odnosi na tumačenje Uredbe (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima⁴. Iako se predmeti čine naizgled sličnima, u njima se raspravlja o različitim pitanjima europskog međunarodnog privatnog prava gledano s aspekta hrvatskog pravnog uređenja. Nezavisni odvjetnik Yves Bot početkom rujna 2016. donio je svoje mišljenje u prvom od

dvaju predmeta.⁵ Evo o čemu je riječ.

Činjenice

Ovrhovoditelj Ibrica Zulfikarpašić, inače hrvatski rezident, podnio je javnom bilježniku prijedlog za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave⁶, kako bi ostvario svoju tražbinu prema dužniku koji također ima boravište u Hrvatskoj. Javni bilježnik izdao je rješenje o ovrsi, a budući da ovršenik nije podnio prigovor, to je rješenje o ovrsi postalo pravomoćno.⁷ Potom je I. Zulfikarpašić zatražio od javnog bilježnika, istog onog koji je izdao spomenuto rješenje o ovrsi, izdavanje potvrde o europskom nalogu za izvršenje⁸. Taj bi mu nalog omogućio provođenje ovrhe protiv dužnika na njegovoj imovini koja se nalazi izvan Republike Hrvatske, u drugoj državi članici Europske unije.⁹ Međutim, javni bilježnik nije bio istog mišljenja te je, zajedno s obrazloženjem zašto smatra da on nije prava osoba za to, zahtjev prosljedio nadležnom općinskom sudu da o njemu odluči.¹⁰

Stalna služba u Samoboru Općinskog suda u Novom Zagrebu mora stoga odlučiti o

* Autor je pravnik lingvist na Sudu Europske unije u Luxembourg, te u ovom članku iznosi vlastite stavove koji ne predstavljaju stajalište Suda Europske unije.

1 Predmet C-484/15.

2 SL 2004., L 143, str. 15. (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 172.), u daljnjem tekstu: Uredba br. 805/2004.

3 Predmet C-551/15.

4 SL 2012., L 351, str. 1. (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 11., str. 289.), u daljnjem tekstu: Uredba br. 1215/2012.

5 Mišljenje nezavisnog odvjetnika Yvesa Bota od 8. rujna 2016., Zulfikarpašić (C-484/15).

6 Članak 31. Ovršnog zakona (Narodne novine, br. 112/12, 25/13, 93/14, 55/16).

7 Članci 57. i 58. Ovršnog zakona.

8 Između Ovršnog zakona i Uredbe br. 805/2004 postoji razlika u terminologiji, jer se u Ovršnom zakonu spominje potvrda o europskom ovršnom naslovu. Vidi članak 356. i daljnje članke Ovršnog zakona.

9 Članak 20. Uredbe br. 805/2004.

10 Članak 358. Ovršnog zakona.

zahtjevu I. Zulfikarpašića za izdavanje potvrde o europskom nalogu za izvršenje, a kako bi mogao donijeti odluku o tome, sudac stalne službe prekinuo je postupak i zatražio od Suda Europske unije tumačenje nekih dijelova Uredbe br. 805/2004. U postupku se posebno postavilo pitanje o tumačenju pojma “odluke” i “suda”.

Pravni okvir

Donošenjem Europskog naloga za izvršenje za nesporne tražbine ukinut je delibacijski postupak¹¹ te su države članice dužne uzajamno priznavati sudske odluke donesene u građanskim i trgovačkim stvarima i pritom nije potrebno provesti postupak priznanja strane sudske odluke.¹² U skladu s Uredbom br. 805/2004, ovrha na temelju sudske odluke može se, dakle, izravno provesti u državi članici koja nije ona u kojoj je ta odluka donesena pod uvjetom da je sud koji ju je donio potvrdi kao europski nalog za izvršenje.¹³ Da bi cijeli mehanizam funkcionirao, potrebno je da postupak u kojemu se donosi sudska odluka udovoljava minimalnim postupovnim zahtjevima među kojima je najvažnije jamstvo o poštovanju prava na očitovanje.¹⁴

Koji se akti mogu potvrditi kao europski nalog za izvršenje? To su sudske odluke, sudske nagodbe i autentične isprave koje se odnose na nesporne tražbine.¹⁵ U uredbi je propisano kada se tražbina smatra nespornom, što se može sažeti na situacije u kojima je dužnik izrijekom

priznao ili nije nikad osporio tražbinu ili je izostao s ročišta te prešutno priznao činjenice koje je naveo vjerovnik.¹⁶ Također je propisano koje uvjete treba provjeriti prije potvrđivanja europskog naloga za izvršenje, a to su da je odluka izvršiva u državi članici u kojoj je donesena, da su poštovana pravila o nadležnosti iz Uredbe br. 44/2001 o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, da zadovoljava uvjete o nespornosti tražbine te jesu li ispunjeni posebni uvjeti nadležnosti kod potrošačkih ugovora.¹⁷

Sporna pitanja¹⁸

U Hrvatskoj ovrhu na temelju vjerodostojne isprave provode javni bilježnici.¹⁹ Oni donose rješenje o ovrsi koje, ako nije istaknut prigovor, postaje pravomoćno. Međutim, u uredbama kojima se uređuju pitanja iz područja pravosudne suradnje poglavito se navode odluke suda. Pritom se postavljaju sljedeća pitanja: može li se hrvatskog javnog bilježnika smatrati sudom u smislu Uredbe br. 805/2004 i može li se pravomoćno rješenje o ovrsi koje on izdaje smatrati “sudskom odlukom o nespornoj tražbini” u smislu te uredbe.

Prema dosadašnjoj praksi Suda Europske unije i njegovoj funkcionalnoj definiciji, “sud” nije sud samo zato što je tako imenovan, već je to subjekt koji ima određene karakteristike, a koje je sam razvio kada je odlučivao o dopuštenosti prethodnih pitanja.²⁰ Ovaj se predmet može smatrati prvom prilikom da Sud Europske unije odluči o pojmu “odluke” i “suda” u kontekstu Uredbe br. 805/2004.

Nezavisni odvjetnik Yves Bot iznio je stav da se u kontekstu primjene navedene uredbe hrvatskog javnog bilježnika može smatrati “sudom” i njegovu odluku “sudskom odlukom”, ali

11 Delibacijski ili delibatorni postupak je postupak koji se vodi u povodu zahtjeva za priznanje ili izvršenje strane sudske ili arbitražne odluke. Taj je postupak u hrvatskom pravu uređen člancima 86. do 96. Zakona o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima (Narodne novine, br. 53/91, 88/01). Pojednostavljeni postupak priznanja i izvršenja odluka koje potječu od sudova država članica Europske unije uređen je Uredbom Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 2001., L 12, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 30.).

12 Navedeno vrijedi za sve države članice Europske unije osim za Dansku. Vidi uvodnu izjavu 25. Uredbe br. 805/2004.

13 Članak 5. Uredbe br. 805/2004.

14 Uvodna izjava 10. Uredbe br. 805/2004.

15 Članak 3. stavak 1. Uredbe br. 805/2004.

16 Članak 3. stavak 2. Uredbe br. 805/2004.

17 Članak 6. Uredbe br. 805/004.

18 Prvo pitanje koje se postavilo pred Sudom Europske unije jest pitanje dopuštenosti prethodnog pitanja. Iako je i to pitanje zanimljivo, njega se neće obraditi u ovom članku. Dovoljno je obavijestiti kako je nezavisni odvjetnik mišljenja da je postavljeno pitanje dopušteno.

19 Članak 278. Ovršnog zakona.

20 Vidjeti npr. presudu od 17. rujna 1997. Dorsch Consult (C-54/96, EU:C:1997:413) i presudu od 31. svibnja 2005. Syfait i dr. (C-53/03, EU:C:2005:333).

pod određenim uvjetima. Svojim mišljenjem nezavisni odvjetnik zapravo predlaže da Sud Europske unije “prebaci lopticu” nacionalnom sudu koji mora provjeriti ispunjava li hrvatski javni bilježnik i odluka koju on donosi sve te uvjete. U nastavku će se izložiti okosnica pravne analize nezavisnog odvjetnika.

Definicije pojma u sekundarnom pravu

Nezavisni je odvjetnik u analizi izložio definicije “sudske odluke” i “suda” u instrumentima sekundarnog prava u području pravosudne suradnje u građanskim stvarima. U tom sekundarnom pravu vidljiva su tri pristupa.

Prvi pristup sastoji se u izjednačavanju nekih tijela sa sudovima. Iako se u Uredbi br. 805/2004 ne definira pojam suda, u članku 7. navodi se da pojam “sud” uključuje švedsku službu za izvršenje. Isti je pristup primijenjen i u Uredbi br. 1215/2012, u kojoj se navodi da pojam “sud” obuhvaća, osim navedene švedske službe, i mađarskog javnog bilježnika.

Drugi pristup sastoji se u razvodnjavanju pojma “sud” u “nadležno tijelo”. Taj se pristup vidi u definiciji “suda” koja obuhvaća sva tijela u državama članicama koja su nadležna za postupanje u stvarima unutar područja primjene određenog akta institucije.²¹

Treći pristup odnosi se na uvjetno definiranje pojma “suda”, odnosno u definiciju se ugrađuju uvjeti koji su razvijeni u sudskoj praksi Suda Europske unije. Primjer je tog pristupa definiranje pojma “suda” u sekundarnom pravu tako da uključuje i druga tijela, ali uz uvjet da ta druga tijela ispunjavaju uvjete koji se primjenjuju na sud.²²

21 Vidjeti članak 2. točke 1. i 2. Uredbe Vijeća (EZ) 2001/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000 (SL 2003., L 338, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 133.) i članak 5. točku 3. Uredbe br. 1896/2006. Vidjeti također Konvenciju o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, potpisanu u Luganu 30. listopada 2007., čije je sklapanje u ime Zajednice odobreno Odlukom Vijeća 2009/430/EZ od 27. studenoga 2008. (SL 2009., L 147, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 13., str. 128.).

22 Vidjeti članak 2. stavak 2. točku 1. Uredbe br. 4/2009,

Sagledavajući različite pristupe u definiranju pojma “suda” razvidno je da neki propisi pozivaju na usko tumačenje tako da “sud” obuhvaća samo ona tijela koja su taksativno navedena u tom aktu institucije (što je u biti slučaj s Uredbom br. 805/2004 koja je predmet ovog postupka), dok drugi upućuju na široko poimanje tog pojma, a treći pak preuzimaju konceptualnu definiciju, koja je, kako je to naveo nezavisni odvjetnik u svom mišljenju, bliska definiciji proizašloj iz sudske prakse Suda Europske unije.

Sudska praksa Suda Europske unije

Dvije su vrste sudske prakse koja se odnosi na tumačenje pojma “suda” i “sudske odluke”; u jednoj je taj pojam sagledan u kontekstu pravosudne suradnje u građanskim i trgovačkim stvarima, a druga se odnosi na tumačenje tog pojma u smislu članka 267. Ugovora o funkcioniranju Europske unije.

Jedno je shvaćanje sudske prakse Sud Europske unije dao tumačeći članak 25. Briselske konvencije²³. Naime, još je davno presuđeno da se pojam “sudske odluke” odnosi samo na odluke koje je donio sud države ugovornice (organski kriterij).²⁴ Osim tog kriterija, Sud Europske unije razvio je još dva dodatna. Da bi se određena odluka smatrala sudskom, potrebno je još da je donesena u kontradiktornom postupku (procesni kriterij)²⁵ i da ju je donijelo tijelo koje odlučuje na temelju vlastite nadležnosti (materijalni kriterij)²⁶, što isključuje sudsku nagodbu.

Drugo shvaćanje odnosi se na tumačenje

članak 3. stavak 2. prvi podstavak Uredbe (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju (SL 2012., L 201, str. 107.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 10., str. 296.).

23 Konvencija od 27. rujna 1968. o sudskoj nadležnosti i ovrši sudskih odluka u građanskim i trgovačkim predmetima (SL 1972., L 299, str. 32.).

24 Presuda od 2. lipnja 1994., Solo Kleinmotoren (C-414/92, EU:C:1994:221).

25 Vidjeti primjerice presudu od 17. studenoga 2011., Hypotečni banka (C-327/10, EU:C:2011:745).

26 Vidjeti presudu od 14. listopada 2004., Mærsk Olie & Gas (C-39/02, EU:C:2004:615.).

članka 267. Ugovora o funkcioniranju Europske unije. U tom pogledu Sud je razvio šest kriterija uz to da je riječ o tijelu koje je utemeljeno na zakonu, da je stalne (trajne) naravi, da ima svojstvo obvezne nadležnosti²⁷, da donosi odluke u kontradiktornom postupku, da primjenjuje pravna pravila te da je neovisno²⁸.

Restriktivno tumačenje pojma Uredbe br. 805/2004

Svaki se od pristupa tumačenja pojma "suda" može na neki način opravdati. U odnosu na restriktivni pristup, valja imati u vidu da su Uredbe br. 805/2004 i Uredbe br. 1215/2012 donesene u određenim zakonodavnim postupcima u kojima se raspravljalo, među ostalim, i o tome koja se tijela mogu izjednačiti s institucijom suda. U tim je zakonodavnim postupcima svaka država članica mogla predložiti da se tim uredbama predvidi iznimka u korist tijela koja su uspostavljena u njezinu pravnom sustavu.

Naime, svaka država članica mogla je ishoditi da se u navedenim uredbama uključi i tijelo koje je predviđeno u njezinu pravnom sustavu, a nije sudsko tijelo, kao tijelo koje je ovlašteno donositi odluke o nespornoj tražbini i potvrđivati odluke koje sam donosi kao europski nalog za izvršenje, kao što je to učinjeno u odnosu na švedsku službu za izvršenje ili mađarskog javnog bilježnika. U tom bi se slu-

27 To drugim riječima znači da je rješavanje nekog predmeta moguće isključivo u postupku pred tim tijelom. Iako je u starijoj sudskoj praksi Suda Europske unije taj kriterij bio dosta stroži, prema novijoj praksi proizlazi da ta nadležnost može biti i fakultativna. Bitno je da odluka tijela obvezuje stranke te da, nakon što se iscrpi redovno pravno sredstvo, stječe svojstvo presudene stvari. Vidjeti presudu od 6. listopada 2015., *Consorti Sanitari del Maresme* (C-203/14, EU:C:2015:664).

28 Neovisnost može biti unutarnja i vanjska. Unutarnja neovisnost znači da tijelo prema strankama ima svojstvo trećega. Drugim riječima, tijelo ne smije imati nikakav interes povezan s predmetom o kojemu odlučuje niti može postojati hijerarhijska veza, odnosno takva veza koja upućuje na to da bi tijelo moglo primati naputke ili instrukcije od stranke ili nekog drugog subjekta. Vanjska neovisnost znači da su članovi zaštićeni od bilo kakvog vanjskog djelovanja koje bi moglo imati utjecaj na sadržaj odluke. Sud je u jednoj novijoj odluci dopustio prethodno pitanje od tijela koje se prema nacionalnom pravu smatra upravno tijelo. Vidjeti presudu od 6. listopada 2015., *Consorti Sanitari del Maresme* (C-203/14, EU:C:2015:664).

U Hrvatskoj ovrhu na temelju vjerodostojne isprave provode javni bilježnici. Oni donose rješenje o ovrsi koje, ako nije istaknut prigovor, postaje pravomoćno. Međutim, u uredbama kojima se uređuju pitanja iz područja pravosudne suradnje poglavito se navode odluke suda. Pritom se postavljaju sljedeća pitanja: može li se hrvatskog javnog bilježnika smatrati sudom u smislu Uredbe br. 805/2004 i može li se pravomoćno rješenje o ovrsi koje on izdaje smatrati "sudskom odlukom o nespornoj tražbini" u smislu te uredbe.

čaju u spomenutom zakonodavnom postupku raspravljalo o tome ispunjava li to nacionalno tijelo sve prethodno navedene elemente, napose jamstva neovisnosti i nepristranosti.²⁹ Prema istoj analogiji, budući da su tim uredbama predviđeni posebni slučajevi kada određena tijela mogu donositi odluke koje imaju isti status kao i "sudske odluke", tumačenje tih uredbi tako da se pod pojmom "suda" obuhvate još neka druga tijela koja nisu njima predviđena moglo bi predstavljati zaobilaženje zakonodavnog postupka.

Može li sud Europske unije zanemariti taj prigovor i protumačiti, u ovom slučaju, Uredbu br. 805/2004 tako da obuhvati i tijela koja nisu prethodno prošla zakonodavnu proceduru? Nezavisni odvjetnik misli da može.

29 Je li Republika Hrvatska mogla u tijeku postupka pregovora o ulasku u Europsku uniju ishoditi da se u tim uredbama predvidi hrvatskog javnog bilježnika kao tijelo koje je izjednačeno sa sudom i koje je ovlašteno donositi odluke o nespornoj tražbini (u obliku rješenja o ovrsi) te potvrđivati ih kao europski nalog za izvršenje? Ako je to bilo moguće, zašto to nije učinila?

Prijedlog odgovora na prethodno pitanje

Nezavisni odvjetnik smatra da bi kod tumačenja pojma "suda" u konkretnom slučaju trebalo primijeniti treći, kompromisni pristup.

Naime, on navodi četiri razloga prema kojima restriktivno tumačenje tog pojma nije opravdano. Prije svega, Uredbom br. 805/2004 nije isključena mogućnost da određeno tijelo koje nije izrijekom navedeno u toj uredbi dobije kvalifikaciju "suda". Nadalje, usko tumačenje bilo bi, s jedne strane, protivno sudskoj praksi koja je razvijena u kontekstu tumačenja članka 267. Ugovora o funkcioniranju Europske unije. Takvo bi tumačenje, s druge strane, bilo suprotno autonomnoj naravi pojma "suda" u pravu Unije, jer bi u tom slučaju bilo dovoljno da država članica uključi neko tijelo u svoj unutarnji pravosudni ustroj da bi ga se moglo smatrati "sudom". Konačno, restriktivno tumačenje protivno je samoj logici sustava koji se temelji na uzajamnom priznavanju. Naime, prema toj logici, svako tijelo koje svojim postupanjem aktu daje svojstvo ovršnosti u državi podrijetla treba smatrati "sudom".

Nezavisni odvjetnik nije ni za drugu krajnost, koja bi dovela do banaliziranja pojma "suda". Naime, nije dovoljno to što je Ovršnim zakonom hrvatskim javnim bilježnicima povjereni nadležnost za izdavanje rješenja o ovrsi i izdavanje potvrda o europskom ovršnom naslovu za ta rješenja. On predlaže da se preuzme tzv. identifikacijska metoda koju je Sud Europske unije koristio za tumačenje pojma "suda" u kontekstu članka 267. Ugovora o funkcioniranju Europske unije.

Valja navesti da Uredba br. 805/2004 sadrži određena minimalna postupovna pravila, posebno u odnosu na pitanje kada se određena tražbina može smatrati nespornom.³⁰ U Uredbi br. 805/2004 stavljen je naglasak na dostavu, kojom se omogućuje da ovršenik bude obaviješten o postupku koji se protiv njega vodi te o posljedicama njegova pasivnog držanja u tom postupku.

Imajući u vidu presumpciju neosporavanja

³⁰ Poglavlje III. Uredbe br. 805/2004.

tražbine, poštovanje minimalnih postupovnih jamstava temeljni je uvjet koje tijelo, koje se može smatrati "sudom", mora osigurati. Osim toga, to tijelo mora osigurati jamstva neovisnosti i nepristranosti te donositi odluke na temelju vlastite nadležnosti, s time da mora postojati mogućnost da se takva odluka preispita u kontradiktornom postupku i da se može osporiti pred pravim sudom prije nego se postavi pitanje izdavanja potvrde o europskom izvršnom naslovu za tu odluku.

U tom je kontekstu nezavisni odvjetnik predložio da Sud Europske unije odgovori na postavljeno prethodno pitanje tako da se rješenje o ovrsi koju izdaje hrvatski javni bilježnik može smatrati "sudskom odlukom" u smislu članka 4. točke 1. Uredbe br. 805/2004, pod uvjetom da javni bilježnik, u obavljanju te specifične funkcije, odlučuje kao sud, odnosno tako da nudi gore navedena jamstva, koja u pravilu ima sud. Ako hrvatski javni bilježnik ispunjava te uvjete, onda je nadležan i za izdavanje potvrde o europskom izvršnom naslovu za rješenje koje je izdao i koje je utvrdio ovršnim, jer ovršenik nije podnio prigovor.

Međutim, nezavisni odvjetnik nije odgovorio ispunjava li u konkretnom slučaju hrvatski javni bilježnik sve te uvjete. Odgovor na to pitanje mora dati sam nacionalni sudac Općinskog suda u Novom Zagrebu Stalne službe u Samoboru koji je podnio zahtjev za prethodni postupak.

Umjesto zaključka

Ovo je prvo mišljenje koje se odnosi na prethodno pitanje koje je postavio neki hrvatski sud. Kao što je to uvijek slučaj, u mišljenju nezavisnog odvjetnika dana je iscrpna pravna analiza koja ne uključuje samo akt čije se tumačenje traži, već uključuje kontekst u kojem je taj akt smješten, ciljeve koji se njime želi postići te sudsku praksu koja je donesena u situacijama koje su više ili manje bliske predmetnoj.

Međutim, nezavisni odvjetnik svojim mišljenjem hrvatskom sucu u Samoboru nije dao odgovor koji je on najviše trebao, a to je is-

punjava li institucija javnog bilježnika, kako je uspostavljena u Republici Hrvatskoj, sve uvjete da bi se za potrebe Uredbe br. 805/2004 moglo smatrati "sudom". Je li problem u postavljenom prethodnom pitanju ili negdje drugdje? Iz mišljenja nezavisnog odvjetnika razvidno je da je hrvatska Vlada dala pojašnjenja o jamstvima koja su dana u okviru postupka pred javnim bilježnikom. Međutim, ta pojašnjenja nemaju istu snagu kao što bi imala da ih je dao nacionalni sud koji postavlja prethodno pitanje. Tada bi ona predstavljala elemente koje Sud Europske unije u pravilu uzima u obzir.

Naime, kako bi se mogao dobiti što iscrpniji odgovor Suda Europske unije, nije dovoljno samo to da je pitanje dobro formulirano. Potrebno je da nacionalni sud detaljno objasni kontekst pitanja i način na koji sustav, konkretno sustav izdavanja rješenja o ovrsi, funkcionira. Sud koji postavlja pitanje ima sigurno određeni stav o problematici o kojoj raspravlja, te je uvijek dobro da taj stav jasno izrazi. Na taj način omogućuje Sudu Europske unije da se posredno očituje o nacionalnom sustavu u čijem se kontekstu primjenjuje akt koji je predmetom tumačenja.

Iako Sud Europske unije nije ovlašten tumačiti odredbe nacionalnog prava i dati izravnu ocjenu o tome je li neki nacionalni propis u skladu s pravom Europske unije, on to ipak čini, ali posredno. Naime, Sud Europske unije dajući svoje tumačenje ovlašten je ocijeniti protivi li se pravu Unije određeno rješenje ili institut, poput onog predviđenog u nacionalnom pravnom sustavu.

U ovoj fazi ostaje pričekati pravorijek Suda Europske unije. Imajući u vidu iscrpno mišljenje nezavisnog odvjetnika očekuje se da će Sud Europske unije donijeti u bitnom istu odluku, odnosno da će dopustiti mogućnost da se hrvatski javni bilježnik smatra "sudom", pod uvjetom da ispunjava sve gore navedene uvjete, te će ostaviti nacionalnom sudu samostalnu provjeru činjenica jesu li ti uvjeti ispunjeni u konkretnom slučaju.

Na kraju, valja navesti da dati odgovor na ta pitanja nije nimalo lako.

Glavni izvor kojim je uređeno javno bilježništvo i javni bilježnik u Republici Hrvatskoj jest Zakon o javnom bilježništvu³¹. Prema njemu, javni bilježnici obavljaju javnobilježničku službu kao samostalni i neovisni nositelji te službe, koji imaju svojstvo osobe javnog povjerenja.³² Međutim, sama deklaratorna odredba nije dovoljna. Tu odredbu treba staviti u odnos s odredbama koje uređuju postupak njihova imenovanja³³ te valja usporediti postupak imenovanja javnih bilježnika s postupkom imenovanja sudaca³⁴. Svemu tome treba pridodati i činjenicu da je javni bilježnik plaćen za svoje usluge neposredno od stranke koja ga je angažirala³⁵ te treba ocijeniti utječe li ta činjenica na njegovu samostalnost, neovisnost i nepristranost.

Također, jedan od elemenata koji je razvijen u sudskoj praksi Suda Europske unije jest i to da njegova nadležnost mora biti obvezna. Je li to konkretno slučaj kada se sagleda da za ostvarenje tražbine na temelju vjerodostojne isprave stranka može zatražiti od suda izdavanje platnog naloga³⁶?

Dakle, na temelju sveobuhvatne analize sudac u Samoboru morat će osobito odgovoriti na pitanje je li samostalnost i neovisnost javnobilježničke službe usporediva i istovjetna onoj sudačkoj, kao i na pitanje jesu li ispunjeni svi drugi elementi kako bi se hrvatski javni bilježnik mogao smatrati "sudom" u smislu Uredbe br. 805/2004.

O tim i drugim pitanjima bit će zasigurno više riječi nakon što Sud Europske unije o tom pitanju donese svoju konačnu presudu.

31 Zakon o javnom bilježništvu (Narodne novine, br. 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09).

32 Članak 2. Zakona o javnom bilježništvu.

33 Članak 14. Zakona o javnom bilježništvu.

34 Vidjeti Zakon o Državnom sudbenom vijeću (Narodne novine, br. 116/10, 57/11, 130/11, 13/13, 28/13, 82/15).

35 Pravilnik o nagradama i naknadi troškova javnih bilježnika u ovršnom postupku (Narodne novine, br. 8/11, 112/12, 114/12).

36 Vidjeti članke 445.a do 456. Zakona o parničnom postupku (Narodne novine, br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14).

Kolokacije u jeziku prava

Što znači *administration of justice*?

Piše:

Ivana Bendow
prof.

“Sakrament je osjetni i djelotvorni znak milosti u kršćanstvu. Sakramente je ustanovio Isus Krist i povjerio ih Crkvi. Redovito ih dijele biskupi i svećenici, u iznimnim slučajevima sakramente krštenja i pričesti mogu podijeliti i vjernici.”

Sveti sakramenti ne bi trebali biti tema priloga za odvjetnički časopis. Zašto onda započinjemo ovaj prilog *Odvjetniku* upravo navedenim citatom? Zbog riječi, naravno. Točnije, zbog kolokacija.

Podsjetimo se, najprije, da imenica kolokacija (nekad smo kolokacije zvali sintagmama) dolazi od glagola kolocirati (ko-locirati, naći se na istoj lokaciji, na istom mjestu u rečeničnom nizu). Kolokacije je važno poznavati radi poznavanja značenja. Kao što ljudi svoju osobnost ostvaruju tek u susretu s drugim ljudima, tako i pojedinačne riječi svoje značenje ostvaruju tek u susretu s drugim riječima. Tako je i s riječima *to administer* i *administration*. Stoga, ako me pitate kako se na engleskom kaže podijeliti, priznat ću da ne znam. Ali ako me pitate kako se kaže podijeliti sveti sakrament, to znam – *to administer a holy sacrament*.

Svete sakramente dijele svećenici, a što dijele suci? Oni dijele pravdu – *they dispense justice*, ili (sinonim!) *they administer justice*. A kako je “dijele”? Tako, valjda, što sude. *Administration of justice*, zaključimo, nije ništa drugo nego suđenje (eventualno: pravosuđenje, slično njemačkom *Rechtsprechung*, iako mi se ne čini da je ta riječ učestala u hrvatskom). Stoga je pravilno preveden članak 36. st. 2. Europske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda, koji na engleskom započinje ovako:

“*The President of the Court may, in the interest of the proper administration of justice,...*”, a na hrvatskom: “Predsjednik suda može, u interesu pravilnog suđenja, ...”.

Svećenici dijele sakramente, suci sude, medicinske sestre daju lijekove, predsjednik ispitnog povjerenstva rukovodi usmenim ispitom, predsjednik Vrhovnog suda zapriseže predsjednika, policijski službenik primjenjuje alkotest... U svim tim situacijama zatrebat će nam glagol *to administer*, odnosno imenica *administration*. *Nurses administer drugs. Some drugs are administered orally, others intramuscularly. The President of the Examination Board administers the oral exam. The Bar Exam is administered a few times a year. Presidential oath is administered by the President of the Supreme Court. A breath alcohol test is administered by a police officer.* Bez obzira na to kako pojedina kolokacija glasi na hrvatskom, vjerujem da je jasno da se u opisanim situacijama značenje riječi *to administer/administration* uvijek zapravo svodi na provođenje, primjenu, implementaciju nečega što je netko drugi – ili netko unaprijed – pripremio, ustanovio, sastavio ili oblikovao (lijek su pripremili farmaceuti; zakone po kojima sudac sudi sastavio je zakonodavac, koji je također sastavio tekst prisege; sakramente je ustanovio Isus Krist; usmeni ispit sastavio je netko drugi, a ne osoba koja njime rukovodi; alkotest je osmislio i uređaj za njegovu primjenu proizveo također netko drugi, a ne redarstvenik koji ga primjenjuje). Nakon što smo rasvijetlili jedno od značenja riječi *administration* koje je, vjerujem, nekima bilo manje poznato, čas je da se zapitamo: a

O autorici:

Ivana Bendow, profesorica engleskog jezika, autorica je dvaju rječnika u nakladi Školske knjige. Pisanje (novinarstvo i esejistiku) studirala je na University of Massachusetts u Sjedinjenim Američkim Državama. Podučava pravnički engleski jezik, prevodi stručne tekstove i sastavlja hrvatsko-engleski pravni rječnik.

što je s državnom upravom? Nije li njen engleski naziv *state administration*? Ne znači li *to administer* i upravljati? Nije li Upravni sud *Administrative Court*? Dakako da jest i dakaako da znači. U rječničkom dijelu ovoga priloga nećemo zapostaviti ni to značenje s kojim smo oduvijek mnogo prisniji.

Dužna sam još samo jednu napomenu: među nazivima koji slijede naći ćete da je dvadesetdeveta glava našeg Kaznenog zakona (kaznena djela protiv pravosuđa) prevedena kao *offences against the administration of justice*, kako o toj skupini kaznenih djela obično govore izvorni govornici engleskog. Nas bi

taj naziv s pravom mogao zbuniti, jer smo upravo naučili da je *administration of justice* suđenje (eventualno: pravosuđenje). Razlog je možda u tome što 13 kaznenih djela iz te glave nisu uperena protiv pravosudnog sustava kao cjeline (pravosuđe – *the justice system*), nego protiv njegove funkcije, tj. pravosuđenja. A možda bi bilo korisno potonju riječ osnažiti u hrvatskom pravnom nazivlju. Zasad je nalazim samo stidljivo zastupljenu u kolokaciji “načelo otvorenog pravosuđenja”, koje se na engleskom – ah, terminološkim iznenađenjima nikad kraja – naziva *the principle of open justice*.

dijeliti pravdu, provoditi pravdu to dispense justice, to deliver justice, to administer justice

osigurati pravilno suđenje to assure the proper administration of justice, to secure the proper administration of justice

kaznena djela protiv pravosuđa offences against the administration of justice

alkotestiranje, provođenje alkotesta the administration of a breath alcohol test

provesti alkotest to administer a breath alcohol test

osoba ovlaštena za provođenje alkotesta a person authorised to administer a breath alcohol test

rukovoditi ispitom to administer an exam

ispitom rukovodi ispitni odbor the exam is administered by an examination board

rukovoditi prisegom to administer an oath

prisegom rukovodi predsjednik Vrhovnog suda the oath is administered by the president of the Supreme Court

upravitelj ostavine (*institut anglo-američkog prava!*) the administrator of an estate

upravljati ostavinom to administer a decedent's estate

tijela javne uprave public administration bodies, public authorities

šutnja uprave silence of the administration, administrative silence

Porezna uprava Tax Administration, Tax Authority

privremena uprava interim administration, temporary administration, caretaker administration

državna uprava state administration

Upravni sud Administrative Court

Visoki upravni sud Republike Hrvatske High Administrative Court of the Republic of Croatia

upravno pravo administrative law

upravna stvar an administrative matter

upravni postupak administrative procedure

upravni spor an administrative dispute

upravni akt an administrative act

upravno rješenje an administrative order

upravne pristojbe administrative fees

upravni ugovor an administrative contract

Kratice i pokrate u jeziku prava

Piše:

.....

**doc. dr. sc.
Marko Alerić**

Posve je prirodno da u govorenom i pisanom komuniciranju, zbog tzv. jezične ekonomije, nastojimo uložiti što je moguće manje napora, odnosno biti što je moguće kraći i jednostavniji. Nastojanje da poruku uspješno prenese-mo s ulaganjem što manje tjelesnog i umnog napora, treba, međutim, biti ograničeno nastojanjem da poruka primatelju bude ne samo posve razumljiva nego i posve jasna. Uvijek trebamo biti oprezni kako se ne bi dogodilo da opravdavajući se jezičnom ekonomijom i njom uvjetovanim kraćanjem poruke dođe do nerazumijevanja ili pogrešnog razumijevanja poruke. U suprotnom bi se moglo dogoditi da poruka primatelju bude nejasna ili da joj primatelj prida sadržaj različit od onoga koji joj je pridao pošiljatelj. Kako toga ne moramo biti ni svjesni, posljedice mogu biti vrlo ozbiljne. Mi, naime, možemo biti uvjereni u to da je sadržaj poruke koju smo poslali posve jednak sadržaju koji je primatelj poruci pridao, a zapravo se može dogoditi da se ta dva sadržaja više ili manje razlikuju.

Ako o toj preporuci vodimo računa, onda možemo iskoristiti mogućnosti koje nam pruža jezična ekonomija. Npr. umjesto neprestanog ponavljanja imena osobe o kojoj priopćujemo, dovoljno je da ime osobe spomenemo samo prvi put, a da poslije umjesto ponavljanja imena samo upotrijebimo odgovarajuću osobnu (ličnu) zamjenicu. Pokazne nam zamjenice također omogućuju uštedu jer zahvaljujući njima ne moramo ponavljati manje ili veće dijelove teksta. Dovoljno je, npr. samo reći: "Mislím na ono o čemu sam ti jučer govorio." U toj rečenici pokaznom zamjenicom *ono* zamijenili smo ponavljanje informacije za čije nam je izricanje bila potrebna jedna ili više rečenica i

time smo i sebi i primatelju uštedjeli puno vremena. Naravno uvjet je da primatelj u zamjenici *ono* podrazumijeva isti sadržaj kao i mi. Jezična ekonomija do izražaja dolazi i kod kraćenja jedne ili više riječi na jedno slovo ili više slova, odnosno na jedan slog ili više slogova. Kraćenjem ili skraćivanjem riječi dobivamo kratice i pokrate. One nam omogućuju uštedu vremena koje nam je potrebno da bismo izgovorili i/ili napisali više riječi, ali i uštedu prostora koji nam je potreban za njihovo pisanje. Naravno, u skladu s prethodno rečenim, prilikom upotrebe kratica i pokrata trebamo biti vrlo oprezni, odnosno kratice i pokrate upotrebljavati tek kada smo posve sigurni da je njihov sadržaj poznat onima kojima je tekst namijenjen. Ako nismo posve sigurni je li značenje kratice i/ili pokrate primateljima poruke poznato, a ipak kraticu i/ili pokratu želimo upotrijebiti, svakako prije prve upotrebe kratice i/ili pokrate trebamo navesti puni oblik onoga što te kratice/pokrate označavaju. Npr. *O toj je temi jučer bilo raspravljano u Hrvatskoj odvjetničkoj komori (HOK). Ili O toj je temi jučer bilo raspravljano u Hrvatskoj odvjetničkoj komori (u daljnjem tekstu HOK).* Nakon toga u tekstu koji slijedi možemo upotrebljavati samo pokratu HOK.

Kratice

Kratice se dobivaju kraćenjem jedne ili više riječi. Najčešće se pišu malim slovima, završavaju točkom, ne sklanjaju se, odnosno ne mijenjaju se po padežima i čitaju se kao cjelovite riječi, a ne kao kratice.

U skladu s tim, npr. kratica *str.* dobivena je kraćenjem riječi *stranica* na njezina prva tri slova. Tu kraticu uvijek pišemo u obliku *str.*,

O autoru

Doc. dr. sc. Marko Alerić diplomirao je na Odsjeku za kroatistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu, a zatim magistrirao i doktorirao. Na Odsjeku za kroatistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu zaposlen je kao docent. Stalni je stručni suradnik Radio Sljemena u emisiji "Hrvatski naš svagdašnji". Suautor je knjige "Hrvatski u upotrebi".

odnosno ne sklanjamo je po padežima, a čitamo je i/ili izgovaramo kao *stranica*, a ne kao *str.* (Npr. *Taj se podatak nalazi na 32. str. /izgovor: stranici/*).

Evo nekih čestih kratica: *gosp.* – *gospodin*, *t.* – *točka*, *o. d.* – *obnašatelj dužnosti*, *tj.* – *to jest*, *itd.* – *i tako dalje*, *i sl.* – *i slično*, *i dr.* – *i drugi*, *čl.* – *članak*, *st.* – *stavak*, *br.* – *broj*, *tzv.* – *takozvani*, *npr.* – *na primjer*, *admin.* – *administracija*, *adiministrativan*, *odn.* – *odnosno*, *pol.* – *politika*, *politički*, *posr.* – *posredstvom*, *potenc.* – *potencijalno*, *pr.* – *prezime*, *prav.* – *pravnički*, *usp.* – *uspoređi*, *v.* – *vidi (vidite)*, *v. r.* – *vlastitom rukom*, *uz.* – *u zamjeni*, *rn.* – *račun*, *dosl.* – *doslovno*, *indiv.* – *individualno*, *int.* – *internet*, *o.* – *oko*, *ob.* – *obično*, *os.* – *osobno*, *poč.* – *početkom*, *služb.* – *službeno*.

Kratica za *gospođa* glasi *gđa*, u kratici su zadržana početno i zadnja dva slova, ima oblik imenice ženskoga roda, piše se bez točke i sklanja se (*gđa*, *gđe*, *gđi*, *gđu*, *gđo*, *gđi*, *gđom*). Dakle, pravilno je: *Poštovana gđo Jurić*; *Razgovarao sam s gđom Jurić*; *Upoznao sam gđu Jurić*; *Prenijeli su izjavu gđe Jurić*; *Prijedlog je prenesen gđi Jurić* itd.

Pokrate

Pokrate se dobivaju kraćenjem imena koja se sastoje od više članova ili skupina riječi. Nazivaju se i sastavljenim ili složenim kraticama ili akronimima. Pišu se velikim slovima, bez točke na kraju i sklanjaju se, odnosno mijenjaju po padežima. Pokrate su najčešće imena država, institucija, stranaka, banaka, poduzeća, udruga, ali i neki opći pojmovi. Npr. pokrata *HNK* dobivena je kraćenjem imena *Hrvatsko narodno kazalište* na početna slova toga imena, napisana je velikim slovima, na kraju nema točke i sklanja se (*HNK*, *HNK-a*, *HNK-u*, *HNK*, *HNK*, *HNK-u*, *HNK-om*).

Evo nekih čestih pokrata: *HAZU* – *Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti*, *HINA* – *Hrvatska izvještajna novinska agencija*, *HNB* – *Hrvatska narodna banka*, *HOO* – *Hrvatski olimpijski odbor*, *HP* – *Hrvatska pošta*, *MH* – *Matica hrvatska*, *RH* – *Republika Hrvatska*, *SAD* – *Sjedinjene Američke Države*, *UN* – *Ujedinjeni narodi*, *HUP* – *Hrvatska udruga poslodavaca*, *MUP* – *Ministarstvo unutarnjih poslova*, *MZO* – *Mini-*

starstvo znanosti i obrazovanja, *HNS* – *Hrvatski nogometni savez*, *HRT* – *Hrvatska radio-televizija*, *HEP* – *Hrvatska elektroprivreda*, *HOK* – *Hrvatska odvjetnička komora*.

Nekim se pokratama krato opće imenice, npr. *GO* – *gradski odbor*, *glavni odbor*, *NK* – *nogometni klub*, *NO* – *nadzorni odbor*, *OPG* – *obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo*, *OŠ* – *osnovna škola*, *UO* – *upravni odbor*, *PDV* – *porez na dodanu vrijednost*, *BDP* – *bruto domaći proizvod*.

Pokrate najčešće imaju gramatički rod kao da su samostalne riječi, a ne rod koji imaju kad nisu pokrate, odnosno kada su pune riječi. To znači da, npr. pokrate *HRT*, *HNB*, *HP*, *HOK* pravilno trebaju biti muškog roda.

Zato je, npr. pravilno: *Ovaj HRT*, *ovaj HNB*, *ovaj HP*, *ovaj HOK*. Naime, iako znamo da kratica *HOK* označava *Hrvatsku odvjetničku komoru*, a taj je naziv ženskoga roda, kratica *HOK* nije ženskog, nego muškog roda. Zato je nepravilno govoriti i pisati, npr. *Od 1. siječnja učlanio sam se u HOK-u*; *Član sam HOK-e od 2000*. Pravilno je: *Od 1. siječnja učlanio sam se u HOK*; *Član sam HOK-a od 2000*.

Evo još nekih primjera pravilne i nepravilne upotrebe pokrata.

Pravilno

HOK je u petak svečano obilježio Dan odvjetnika.

U HOK-u su objasnili zašto su...

Od HOK-a je zatraženo očitovanje...

Za pristupanje HOK-u potrebno je...

Klub zastupnika susreo se s čelnicima HNB-a...

Odlučili su se uputiti prema najbližoj poslovnici HP-a.

Na HRT-u je potpisan Kolektivni ugovor...

Nepravilno

HOK-a je u petak svečano obilježila Dan odvjetnika.

U HOK-i su objasnili zašto su...

Od HOK-e je zatraženo očitovanje...

Za pristupanje HOK-i potrebno je

Klub zastupnika susreo se s čelnicima HNB-e...

Odlučili su se uputiti prema najbližoj poslovnici HP-e.

Na HRT-i je potpisan Kolektivni ugovor...

Dana 14. prosinca 2016. godine pred dopredsjednikom Hrvatske odvjetničke komore odvjetničku prisegu dali su:

MAJA BARBIR
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
5. prosinca
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

MARIO BOGIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 5.
prosina 2016.
godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

ANDRIA DIKONIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
5. prosinca
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u VINKOVcima.

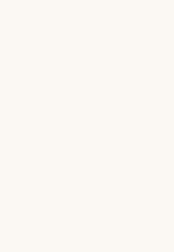
**MARGARETA
DUVNJAK**
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
5. prosinca
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

DARKO GOJAK
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
5. prosinca
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u KARLOVCU.

MONICA GOLUB
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
5. prosinca
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

LUKA IVKOVIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
5. prosinca
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

GORAN JARIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
5. prosinca
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u OSIJEKU.

SANJA KRASNEC
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
5. prosinca
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**MORENA LEKAN
ŠTIGLIĆ**
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
5. prosinca
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u RIJECI.

VALENTIN LOVRIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
5. prosinca
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

MAJA MATUS
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
5. prosinca
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u SPLITU.

JOSIP PERIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
5. prosinca
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**MARINA
PIBERNIK**
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
5. prosinca
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u PULI.

MATEA POSAVEC
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
5. prosinca
2016. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

MATEO PULJIĆ
 Odobren upis
 na sjednici
 Izvršnog odbora
 5. prosinca
 2016. godine sa
 sjedištem ureda
 u SPLITU.

MARIJA ROŽMAN
 Odobren upis
 na sjednici
 Izvršnog odbora
 5. prosinca
 2016. godine, sa
 sjedištem ureda
 u KOPRIVNICI.

IGOR SOKOLAR
 Odobren upis
 na sjednici
 Izvršnog odbora
 5. prosinca
 2016. godine sa
 sjedištem ureda
 u ZAGREBU.

MAJA ŠUTALO
 Odobren upis
 na sjednici
 Izvršnog odbora
 5. prosinca
 2016. godine sa
 sjedištem ureda
 u ZAGREBU.

**SANJA
 VUKMANOVIĆ**
 Odobren upis
 na sjednici
 Izvršnog odbora
 7. studenog
 2016. godine sa
 sjedištem ureda
 u BJELOVARU.

MAŠA VUKUŠIĆ
 Odobren upis
 na sjednici
 Izvršnog odbora
 5. prosinca
 2016. godine sa
 sjedištem ureda
 u ZAGREBU.

**BRANIMIR
 ŽARKOVIĆ**
 Odobren upis
 na sjednici
 Izvršnog odbora
 5. prosinca
 2016. godine sa
 sjedištem ureda
 u ZAGREBU.

*Dopredsjednik HOK-a
 Mladen Klasić
 s novim članovima*

Dana 25. siječnja 2017. godine pred predsjednikom Hrvatske odvjetničke komore odvjetničku prisegu dali su:

**KRISTINA
BARIČEVIĆ**
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 16.
siječnja 2017.
godine, sa
sjedištem ureda
u SESVETAMA.

**MARTINA
BLAŽINIĆ**
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 16.
siječnja 2017.
godine, sa
sjedištem ureda
u KRIZEVCIMA.

**NINA BOTICA
JONČIĆ**
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
16. siječnja
2017. godine, sa
sjedištem ureda
u SPLITU.

ROBERT BRDAR
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
16. siječnja
2017. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

ERNST ELIAS
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
16. siječnja
2017. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

ANITA FILIPOVIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
16. siječnja
2017. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**JOSIP
GILJANOVIĆ**
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
16. siječnja
2017. godine, sa
sjedištem ureda
u SPLITU.

MATEA HORVAT
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
16. siječnja
2017. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

MIA KANCELJAK
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
16. siječnja
2017. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**MARKO
KAPETANOVIĆ**
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
16. siječnja
2017. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**DUBRAVKA
KRKLEC**
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
16. siječnja
2017. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

ALAN KUBAT
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
16. siječnja
2017. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**DIJANA
MALOBABIĆ
LONJAK**
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
16. siječnja
2017. godine, sa
sjedištem ureda
u SESVETAMA.

ANTE MARIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 16.
siječnja 2017.
godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**BRANISLAV
MUSULIN**
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 16.
siječnja 2017.
godine, sa
sjedištem ureda
u RIJECI.

SLAVICA OREHOVEC
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
16. siječnja
2017. godine sa
sjedištem ureda
u ČAKOVCU.

LUCIA PETKOVIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
16. siječnja
2017. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

IVAN POLIČIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
16. siječnja
2017. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

IVANA SEMOV
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
16. siječnja
2017. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

JACINTA TOŠ ŠPEHAR
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
16. siječnja
2017. godine, sa
sjedištem ureda
u BJELOVARU.

*Predsjednik HOK-a
Robert Travaš s novim
članovima*

Dana 15. veljače 2017. godine pred dopredsjednikom Hrvatske odvjetničke komore odvjetničku prisegu dali su:

FRANO BAROVIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 6. veljače
2017. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**NIKOLA
BOŽIKOVIĆ**
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 6. veljače
2017. godine, sa
sjedištem ureda
u SPLITU.

SANJA FERKOVIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 6. veljače
2017. godine, sa
sjedištem ureda
u PULI.

JASMINKA FRANIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
16. siječnja
2017. godine, sa
sjedištem ureda
u SPLITU.

**VEDRAN
KOPILOVIĆ**
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 6. veljače
2017. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

ZORICA NIKOLIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 6. veljače
2017. godine, sa
sjedištem ureda
u OSIJEKU.

MATIJA PALAC
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 6. veljače
2017. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

DINO RADIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 6. veljače
2017. godine, sa
sjedištem ureda
u SPLITU.

DAJANA SOBOL
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 6. veljače
2017. godine, sa
sjedištem ureda
u RIJECI.

MARIJANA SOLDO
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 6. veljače
2017. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

MATE SRŠEN
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 6. veljače
2017. godine, sa
sjedištem ureda
u METKOVIĆU.

TEREZA ŠARIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 6. veljače
2017. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

VALENTINA ŠIŠAK
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 6. veljače
2017. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

ŠIME VIDULIN
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
16. siječnja
2017. godine, sa
sjedištem ureda
u PULI.

IVAN ZELIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 6. veljače
2017. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

*Dopredsjednik HOK-a
Mladen Klasić
s novim članovima*

Josip Matković (1934. – 2016.)

Poštovana obitelji Matković, dame i gospodo, kolegice i kolege, nakon teške i duge bolesti napustio nas je naš uvaženi kolega i prijatelj Josip Matković, odvjetnik u miru. Josip Matković rođen je 14. ožujka 1934. godine u Punitovcima, pokraj Đakova, od roditelja Terezije i Luke. Djetinjstvo i mladost proveo je u Đakovu, gdje je završio osnovno školovanje, dok je gimnaziju završio u Osijeku. U Zagrebu je upisao Pravni fakultet na kojem je i diplomirao u svibnju 1963. godine. Odoljevši svim izazovima glavnoga grada vraća se svome zavičaju i zapošljava u HZZO-u Osijek, gdje odrađuje pripravnički staž. Nakon polaganja pravosudnog ispita imenovan je sucem Općinskog suda u Valpovu. U imenik HOK-a upisan je 1. srpnja 1970. i radio je do 8. listopada 1973., kada odlazi na radno mjesto zamjenika općinskog državnog pravobranitelja u Osijeku. Međutim, sputanost državne službe s jedne strane i njegovi slobodoumni svjetonazori s druge, vraćaju ga u odvjetništvo, kojim će se baviti kontinuirano od 1. studenoga 1979. do 29. prosinca kada odlazi u mirovinu.

Bio sudac, pravobranitelj ili odvjetnik, kolega Matković izgradio je vrlo jasan i jednostavan odnos sa svima s kojima je surađivao i kojima je oponirao. Sjećamo ga se kao već iskusnog odvjetnika koji nije bio sklon teatralnim nastupima u sudnici ili "naširokom" pisanju nego nenametljivom i pragmatičnom pristupu rješavanju pravnih pitanja, uvijek stavljaajući stranku iznad svih i svega. Svoja stajališta uvijek bi zasolio nekim šaljivim doskočicama iz svog bogatog života, ili šaljivim stihom koje svoje pjesme, pokušavajući razbiti monotoniju sudskih hodnika i sudnica.

Onaj drugi Josip tražio je mir i nadahnuće za životnu svakodnevicu u oslikavanju boca sa šokačkim motivima i pišući pjesme. To ga je vraćalo u djetinjstvo i Đakovštinu. Sjećam se stiha jedne njegove pjesme: *Godine idu, bezglavo jure no neke od njih stoje, najbolje su to godine moje.*

Posebna strast bio mu je šah, jedan igrač na drugoga, bez skrupula, kao u sudnici. Tu je vježbao um i učio strategiju. U najzrelijim odvjetničkim godinama, s 56 godina, postao je prvak Slavonije i Baranje.

Sav taj odvjetničko-šahovski vijek proveo je uz suprugu Nadu, koja mu je bila vjerna družica, podrška i utočište mira.

I sada ga vidim kako zamišljeno sjedi uz šahovsku ploču, ruku provlači kroz gustu bijelu kosu, uvlači dim cigarete i razmišlja o protivniku, bilo onom preko šahovskog stola ili onom iz sudnice.

Uz spomen o starijim kolegama uvijek ćemo se rado sjećati našeg Josipa.

U ime Hrvatske odvjetničke komore i svih članova Odvjetničkog zbora Osijek izražavam iskrenu sućut supruzi Nadi i ožalošćenju rodbini.

Počivao u miru!

(govor Dubravka Marjanovića, odvjetnika u Osijeku i predsjednika Odvjetničkog zbora Osijek na posljednjem ispraćaju Josipa Matkovića, 7. prosinca 2016., na groblju u Osijeku)

Boris Poturić (1960. – 2017.)

Boris Poturić rođen je 28. veljače 1960. godine u Velikoj Gorici. Nakon završenog osnovnog i srednjeg obrazovanja, diplomirao je 1988. godine na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, gdje je zatim upisao i odslušao postdiplomski studij iz međunarodnog trgovačkog prava kod prof. dr. Jakše Barbića.

Nakon diplome, sve do 1990. godine volontirao je kao sudski vježbenik na Općinskom sudu Velika Gorica, kada se zaposlio u velikogoričkom trgovačkom poduzeću "Sloboda", na mjestu referenta za pravne poslove. U toj je tvrtki bio i direktor pravnih poslova, te nakon dovršene pretvorbe predsjednik skupštine.

Nakon mobilizacije 1994. godine prelazi u djelatni sastav Ministarstva obrane Republike Hrvatske u statusu djelatnog časnika. Boris Poturić bio je raspoređen na mjesto višeg pravnog savjetnika u Upravi za nabavu, zatim donaćelnik Odsjeka za opće i pravne poslove Uprave za nabavu. Od 1996. do 1998. godine bio je na dužnosti glavnog pravnog savjetnika u Uredu pomoćnika ministra za logistiku. Nakon prestanka službe u MORH-u, kratko vrijeme radio je u privatnoj tvrtki, a zatim je 1998. bio upisan u Imenik odvjetničkih vježbenika Hrvatske odvjetničke komore u odvjetničkom uredu mr. Blanke Tuđen-Mazuth. Pravosudni ispit položio je 1999. godine.

U Imenik odvjetnika Hrvatske odvjetničke komore upisan je 2000. godine.

Georgije Dodo Ivković (1920. – 2016.)

Georgije Dodo Ivković rođen je 1920. godine u Zagrebu. Nakon mature na Prvoj klasičnoj gimnaziji, 1939. godine, upisao je Pravni fakultet u Zagrebu, ali je studij na početku Drugog svjetskog rata morao prekinuti 1941. godine.

Ratne godine provodi u izbjeglištvu na Korčuli, Visu i u Italiji, te se po okončanju Drugog svjetskog rata vraća u Zagreb i nastavlja studij prava, te je diplomirao 1947. godine. Iste godine zapošljava se u Planskoj komisiji, gdje postaje načelnik odjela "Svodni plan projekcija". Uz rad studira i na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu gdje je diplomirao 1952. godine.

Odvjetništvo je poziv za koji kao da je kolega Georgije Dodo Ivković bio predodređen. Naime, njegov otac, Svetozar Ivković bio je prijeratni odvjetnik u Zagrebu i potpredsjednik Hrvatske odvjetničke komore, odvjetništvom se bavio i nakon Drugog svjetskog rata, sve do umirovljenja, a kolega Georgije Dodo Ivković u dva se navrata bavio odvjetništvom.

Prvi put bio je upisan u Imenik odvjetnika u Zagrebu od 1953. do 1960. godine. U tom razdoblju 1954/55. uspješno je povezoao pravo i ekonomiju na poslijediplomskom studiju "Međunarodne ekonomije" Sveučilišta u Chicagu, u SAD-u.

Godine 1960. napušta odvjetništvo i postaje šef pravne službe u brogarskoj kompaniji Splošna Plovba, Piran, gdje ostaje do 1970. godine.

U odvjetništvo se vraća 1970. kada postaje odvjetnik u Rijeci, gdje obavlja odvjetničku službu do umirovljenja 1993. godine. U tom razdoblju ostvario je vrlo uspješnu praksu iz pomorskog i međunarodnog trgovačkog prava, koja je bila jedna od prvih takvih, i rijetkost, među odvjetnicima. Uz uspješno obavljanje odvjetničke djelatnosti, kolega Georgije Dodo Ivković imao je vrlo izraženu naklonost znanstvenom radu. Njegova je posebna ljubav bilo pomorsko pravo u kojem je ostvario zavidne i neponovljive znanstvene rezultate. Od 1962. do 1978. godine bio je profesor i redovni profesor, te pročelnik Pomorsko-poslovnog odjela (1974. – 1978.) na Višoj pomorskoj šoli u Portorožu. Predavao je ukupno šest kolegija iz područja prava i ekonomije. Napisao je i objavio više od 35 stručnih i znanstvenih radova i knjiga iz područja pomorskog prava, koji su svi objedinjeni u zbirci sabranih dijela koju su zajednički uredili i objavili 2012. godine Hrvatsko društvo za pomorsko pravo i Slovensko udruženje za pomorsko pravo.

U mladosti uspješan vaterpolista, Georgije Dodo Ivković govorio je četiri strana jezika od kojih je za engleski i talijanski bio sudski tumač, bio je sudionik i član delegacija brojnih međunarodnih konferencija posebno IMO i ILO, čiji je bio i dugogodišnji član, bio je počasni član Slovenskog udruženja za pomorsko pravo, te počasni konzul Kraljevine Danske u Rijeci od 1976. do 1990. godine.

Kolega Georgije Dodo Ivković u mnogo čemu bio je ispred vremena, a svojim radom i dijelom promicao je ugled odvjetničke službe i odvjetničke djelatnosti, na ponos odvjetništvu i odvjetničkoj profesiji.

Iza kolege Georgija Dode Ivkovića ostale su kćerka Ana i unuka Rahela.

(napisao odvjetnik Mirosljub Maćešić iz Odvjetničkog društva Maćešić i partneri u Rijeci)

Danica Mokrović-Uhlir (1936. – 2017.)

Dana 13. siječnja 2017. godine oprostili smo se od gospođe Danice Mokrović-Uhlir, supruge, majke, bake, kolegice, prijateljice, koja je preminula u 81. godini nakon duže bolesti dana 7. siječnja 2017. godine.

Gospođa Danica Mokrović-Uhlir rođena je 1936. godine, školovala se u Zagrebu, a odmah nakon prvih radnih godina provedenih u privredi počela je raditi u odvjetništvu te se njime srčano i s velikim entuzijazmom bavila sve do umirovljenja 2010. godine, u svojoj 74. godini.

Bila je uvažena odvjetnica, posvećena poslu i obitelji, a krasile su je osobine koje se danas sve rjeđe pronalaze: velika strpljivost, izrazita upornost, kolegijalnost, energičnost, te velika ljubav prema poslu koji radi.

Gospođa i kolegica Danica Mokrović-Uhlir bila je prava dama, odmjerena u svakoj prilici, a u isto vrijeme veliki emotivac i srčani borac. Zbog toga je bila omiljena u krugu kolega te je u odvjetništvu ostavila trag koji će se pamtili. Istinski je voljela život i znala pronaći veselje u svakom danu, te je bila velika čast i zadovoljstvo poznavati je i raditi s njom.

"U smrti se sniva" kaže pjesnik Antun Gustav Matoš, pa gospođu Danice počivajte u miru i snu!

(napisala Ivana Sedlar, odvjetnica u Zagrebu)

Rastko Barbić (1932. – 2017.)

Rastko Barbić rođen je u Dubrovniku 7. srpnja 1932. godine u svećeničkoj obitelji. Godine 1955. diplomirao je na Pravnome fakultetu u Zagrebu te je cijelu karijeru proveo kao samostalni odvjetnik u Dubrovniku. U mladosti je bio uspješan plivač "Juga" za koji je nastavio raditi kao trener. Jedan je od poticatelja Divlje lige, a plivanjem se nastavio baviti u amaterskim natjecanjima. Aktivno se bavio i planinarenjem, te bio počasni član HPD-a Dubrovnik i dobitnik visokih priznanja Hrvatskog planinarskog saveza i Planinarskog saveza Dubrovačko-neretvanske županije. Posljednjih 25 godine bio je predsjednik Srpske pravoslavne crkvene općine. Bio je i član Odbora za ljudska prava koji je pod pokroviteljstvom Crvenoga križa osnovao dr. Slobodan Lang u vrijeme obrane Dubrovnika u Domovinskom ratu.

"Obraćam vam se u ime Hrvatske odvjetničke komore i Odvjetničkog zbora Dubrovnik, ali ponajprije kao gospodar Rastkov pripravnik, kolega i nadasve prijatelj. Sve što sam naučio o advokaturi naučio sam od gospara Rastka. Namjerno ističem advokaturu, jer se pravo uči u školi, a advokatura je životna škola. Imao sam sreću, kao njegov pripravnik, proći tu školu i prenosio sam je i prenosim svojim pripravnicima. Napominjem da je kroz kancelariju gospara Rastka prošla plejada pripravnika kojima je nesebično prenosio sve životne vrijednosti.

Naš odnos bio je iznimno prislan, ali ne bez konflikata, no oni su nas uvijek još više zbližavali.

Evo, i ovim govorom gospodaru Rastku obraćam se s "Vi" i "Gosparu", jer me upravo bliskost s njime naučila da sam sa svim svojim pripravnicima od prvog dana prešao na "Ti", budući da smo se gospodar Rastko i ja do zadnjeg susreta smijali činjenici da smo toliko bliski, a obraćamo se s "Vi" i "Gosparu".

Upravo zbog toga ću danas sebi dozvoliti da se oprostim od gospara Rastka riječima: Dragi Rastko, neka Ti je vječna slava!"

(Na komemoraciji Rastku Barbiću u dubrovačkoj Gradskoj vijećnici, 5. siječnja 2017. godine, govor je u ime Hrvatske odvjetničke komore i Odvjetničkog zbora Dubrovnik održao odvjetnik Srđ Jakšić)

Marija Raljević-Radenović (1941. – 2017.)

Marija Raljević-Radenović rođena je 29. srpnja 1941. godine u Salima. Na Pravnom fakultetu u Zagrebu diplomirala je 1966. godine, a 1. siječnja 1972. godine upisana je u Imenik odvjetnika Hrvatske odvjetničke komore sa sjedištem ureda u Kutini. U lipnju 2013. godine brisana je iz Imenika odvjetnika zbog odlaska u mirovinu.

Dušanka Čaćić (1939. – 2017.)

Dušanka Čaćić rođena je 14. studenoga 1939. godine u Osječanici. Na Pravnom fakultetu u Beogradu diplomirala je 1963. godine, a 1. srpnja 1992. godine upisana je u Imenik odvjetnika Hrvatske odvjetničke komore sa sjedištem ureda u Splitu. U travnju 1999. godine brisana je iz Imenika odvjetnika.

Miloš Jovanović (1925. – 2017.)

Miloš Jovanović rođen je 8. travnja 1925. godine u Međurječju. Na Pravnom fakultetu u Zagrebu diplomirao je 1955. godine, a 3. ožujka 1960. godine upisan je u Imenik odvjetnika Hrvatske odvjetničke komore sa sjedištem ureda u Zagrebu. U studenome 1992. godine brisan je iz Imenika odvjetnika zbog odlaska u mirovinu.

Ivan Dodiković (1925. – 2017.)

Ivan Dodiković rođen je 9. rujna 1925. godine u Karlovcu. Na Pravnom fakultetu u Zagrebu diplomirao je 1952. godine, a 1. ožujka 1961. godine upisan je u Imenik odvjetnika Hrvatske odvjetničke komore sa sjedištem ureda u Slavanskom Brodu. Odvjetničku kancelariju preselio je kasnije u Novu Gradišku, te zatim u Novsku. Godine 1992. vraća se u Novu Gradišku. U srpnju 1997. godine brisan je iz Imenika odvjetnika zbog odlaska u mirovinu.

HRVATSKA ODVJETNIČKA KOMORA

Koturaška 53/II.

10000 Zagreb

KREDITNI ODBOR

POZIV

Kreditni odbor Hrvatske odvjetničke komore poziva zainteresirane odvjetnike koji ispunjavaju uvjete za dodjelu kredita, predviđene čl. 5. Pravilnika o kreditiranju odvjetnika, da podnesu zahtjev za dodjelu kredita.

Pravo na kredit imaju odvjetnici članovi Hrvatske odvjetničke komore pod sljedećim uvjetima:

1.

da su upisani u Imenik odvjetnika Hrvatske odvjetničke komore neposredno nakon neprekinute dvogodišnje vježbe odvjetničkih vježbenika;

2.

da od njihova upisa u Imenik odvjetnika Hrvatske odvjetničke komore nije u času podnošenja zahtjeva za kredit prošlo više od jedne (1) godine;

3.

da u času podnošenja zahtjeva nisu stariji od 35 godina.

Kreditni odbor Hrvatske odvjetničke komore odlučivat će o onim zahtjevima koji su podneseni do dana donošenja odluke o dodjeli kredita.

Predsjednik Kreditnog odbora HOK-a

Marijan Hanžeković, v. r.

